

VYROZUMĚNÍ

[hra o dvanácti obrazech]

Činohře Divadla Na zábradlí

OSOBY

Josef Gross, ředitel úřadu
 Jan Baláš, náměstek ředitele
 Zdeněk Mašát, vedoucí překladatelského střediska
 Jan Kunc, pydomet
 Helena, předsedkyně
 Marie, sekretářka na překladatelském středisku
 Haná, sekretářka ředitele
 J. V. Perina, učitel pydepe
 Václav Kubš
 Jirka, pozorovatel
 Ivo Kalous, úředník
 Šuba
 Tři úředníci

Odehrává se ve třech pravidelně se střídajících kancelářích. Tyto kanceláře se samozřejmě liší vnitřním rozmístěním nábytku a ostatního zařízení, svou atmosférou si však jsou velmi podobné. Všechny mají dvoje dveře - jedny vzadu, jedny po straně.

PRVNÍ OBRAZ

Kancelář ředitele: větší kancelářský stůl, menší stolek s psacím strojem, na zdi hasící přístroj, v pozadí věšák. Scéna je chvilku prázdná, pak zadními dveřmi vstoupí Gross, odloží svrchník na věšák, usedne ke stolu a začne se probírat v hromádce došlých dopisů. Letmo je čte a pak je buď odhazuje rovnou do koše, nebo odkládá stranou. U jednoho dopisu se najednou zarazí, chvilu do něho pozorně hledí a pak si ho začne číst nahlas.

Gross |*čte*| Ra ko hutu d dekotu ely trebomu emusohe, vdegar yd, stro renu er gryk kendy, alyv zvyde dezu, kvyndal fer tekynu sely. Degto yl tre entvester kyleg gh: orka epyl y bodur deptydepe emete. Grojto af xedob yd, kyzem ner osoniferte ylem kho dent d de det detrym gynfer bro enomuz fechtal agni laj kys defyj rokuroch bazuk suhelen. Gakvom ch ch lopve rekto elkvestrete. Dyhap zuj bak gydalox ibem nyderix tovan gyp. Ykte juh geboj. Fys dep butrop gh —

|*Gross ani nezpozoroval,*

že mezitím tiše postranními dveřmi

vstoupili Baláš s Kubšem.

Baláš opatrně zakašle|

Vy jste tady?

Baláš Teprve chvilí —

Gross Nic jsem neslyšel —

Baláš Vstoupili jsme tiše.

Gross Co mi nesete?

Baláš Jdeme s dotazem.

Gross Mluvte!

Baláš Kam má tady kolega Kubš evidovat došlou korespondenci?

Gross Ale, kolego náměstku, to je přece jasné: do evidenčního sešitu!

Baláš Je už popsán. Vid, Kubší?

|*Kubš přikývne|*

Gross Už?

Baláš Bohužel.

Gross Sakra! Nou což — je třeba opatřit nový!

Baláš Na nový nemáme prostředky. Vid, Kubší?
|*Kubš zakrouží hlavou*|\nGross Jako? Copak nebylo naplánováno pro tento kvartál zakoupení dvou evidenčních sešitů?
Baláš Bylo. Ale v rámci boje za úspornost nám byly všechny plánované náklady zkráceny na polovinu, takže jsme mohli zakoupit pouze jeden sešit, a ten je, jak řečeno, popsán. Vid, Kubší?
|*Kubš přikyne. Gross mu dá peníze*|\nGross Zde máte na nový sešit!
|*Kubš bere peníze, oba se závořile uklánějí*|\nBaláš Děkujeme, kolego řediteli, srdečně děkujeme —
|*Baláš s Kubšem odejdou postranními dveřmi.*
Gross bere opět svůj dopis a pátravě do něho hledí.
Zadními dveřmi vstoupí Hana, v kabátě a s taškou|\nHana Dobré jitro —
Gross |*nevzhlédnuv*| Dobré jitro —
|*Hana si odkládá kabát na věšák, přezouvá se, pak usedá k malému stolků, vynadá si z tašky zrcátko, hřeben, zrcátko opře o psací stroj a začíná se česat.*
Česání bude její ústřední činností po celou hru, přerušit je vždy jen v nejnmutnějších případech.
Gross se na ni chvíli kradmo dívá, pak se k ní obrátí|\nHaničko —
Hana Prosim, kolego řediteli?
Gross |*ukazuje jí svůj dopis*| Nevíte, co to je?
Hana |*přelíne dopis očima*| To je velice důležité úřední vyzoomění, kolego řediteli.
Gross Vypadá to jako náhodné shluky písmen —

Hana Na první pohled snad, ve skutečnosti to ale má svůj pevný řád. Je to totiž psáno v pydepe.

Gross V čem?

Hana V pydepe.

Gross V pydepe? Co to je?

Hana Nový úřední jazyk, který teď v našem úřadě zavádějí. Mohu si dojít pro mléko?

Gross U nás se zavádí nějaký nový jazyk? Jak to, že o tom nic nevím?

Hana Asi vám to zapomněli říct. Mohu si dojít pro mléko?

Gross Kdo si to vymyslel?

Hana Je to zřejmě nějaká širší akce, Květa mi říkala, že u nich s tím taky přišli.

Gross Kolega náměstek o tom ví?

Hana Jo. Mohu si dojít pro mléko?

Gross Běžte!

|*Hana si bere ze své tašky prázdnou láhev*

a rychle odchází zadními dveřmi.

Gross přechází zadmaně po místnosti,

opět nepozorujě, že sem mezitím

postranními dveřmi vstoupili Baláš s Kubšem.

Baláš zakašle|\nGross Vy jste tu zas?

Baláš Jdeme vám oznámit, že jsme právě zakoupili nový evidenční sešit. Leží na Kubšově stole. Vid, Kubší?

|*Kubš přikyne*|\nGross Tak vidíte!

Baláš Nechtějí nám ho ale na autentizačním oddělení autentizovat.

Gross Proč?

Baláš Nový sešit není podchycen nákupním oddělením, protože nebyl zakoupen za úřední peníze, a tedy právně vlastně neexistuje. Vid, Kubší?

|*Kubš přikyne*|\nGross Řekněte, ať ho autentizují z mého příkazu na mou osobní

odpovědnost! Mám teď dobrou pozici a myslím, že si to mohu dovolit.

Baláš Výborně! Mohl byste nám to pro jednoduchost dát písemně?

Gross Riskuji rád, ale hazardér nejsem! Musí vám stačit ústní příkaz —

Baláš Zkusíme je ukecat! Kubší, jdem!

[Baláš s Kubšem chvěji odejít, Gross je však zarazil]

Gross Kolego náměstku —

Baláš Prosim, kolego řediteli?

Gross Vy víte o tom novém jazyku?

Baláš Slyšel jsem o tom cosi. Myslím, že tuhle kolega Kubš mi o tom před časem říkal, neříkals mi to ty, Kubší?

[Kubš přikývne]

Gross Nevíte, kdo dal pokyn, aby se to u nás zavádělo?

Baláš Kdo dal pokyn? Kubší, nevíš?

[Kubš rozpačitě pokrčtí rameny]

Gross Já ne, takže jste to mohl být jedině vy, kolego náměstku!

Baláš Člověk dá za den tolik pokynů, že si to pak všechno už ani pořádně nepamatuje —

Gross A to vás nenapadlo, že byste se měl poradit se mnou?

Baláš Nechtěli jsme vás zatěžovat takovou volovinkou —

Gross Vy jste ale nemešlo!

Baláš Já už to víckrát neudělám —

Gross Proč to vlastně zavádějí?

Baláš Je to takový experiment. Má prý zpřesnit úřední korespondenci a zavést do její terminologie pořádek. Říkám to správně, Kubší?

[Kubš přikývne]

Gross A to nařídil někdo odshora?

Baláš Přímo ne —

Gross Abych pravdu řekl, moc se mi to nezdá. Slibte mi, že to celé ještě dnes nějakou vhodnou formou pozastavíte! Nebudeme přece dělat někomu pokusného králíka!

[Zadními dveřmi se vrací Hana s mlékem]

Hana [Baláš] Dobré jitro —

[Hana stává mléko na stůl, otevřít je, pije, pak pokračuje v česání]

Baláš Zruším svůj pokyn, pokusím se stáhnout všechny dosud vydané pydeповé texty a nechám je pak přeložit do normálního jazyka. [Haně] Dobré jitro!

Gross Buďte tak laskav!

Baláš Nebudeme přece dělat někomu pokusného králíka!

Gross No vidíte!

Baláš Kubší, jdem!

[Baláš s Kubšem odejdou postranními dveřmi.]

Gross Jde k Haninu mléku]

Gross Mohu?

Hana Samozřejmě, kolego řediteli.

[Gross se napije, pak usedne, pauza]

Gross Zvláštní vztah — mezi těmi dvěma!

Hana Vím o tom řadu podrobností —

Gross Nechci je slyšet! Oba jsou vzornými pracovníky, ostatní mě nezajímá!

[Pauza. Gross se dívá opět do svého dopisu,

pak se obrátí k Haně]

Ještě štěstí, že jsem to včas zarazil! To si myslíte, že se jim to bude někdo učit?

Hana Při našem úřadě bylo zřízeno zvláštní pydeповé učiliště.

Gross Dokonce! Chodí tam, prosím vás, někdo?

Hana Všichni mimo vás, kolego řediteli.

Gross Vážně?

Hana Bylo to nařízeno.

Gross Kým?

Hana Kolegou náměstkem.

Gross Cože? O tom mi nic neřekl! [pauza]

Stejně nechápu, jak mohou u nás úředníci pydeповe používat, když většina se to ještě nemohla naučit —

Hana. Od toho je tedy překladačské středisko — ale prý jen jako

dočasné opatření, než se všichni ptydepe naučí. Pak z toho má být ptydepová poradna. Mohu si dojít pro housky?

Gross Vída, překladatelské středisko! Kam to, prosím vás, všechno nastěhovali?

Hana Překladatelské středisko je v prvním patře, číslo šest —

Gross Tam je přece účtárna!

Hana Účtárna byla přestěhována do sklepa. Mohu si dojít pro housky?

Gross To nařídil taky on?

Hana Ano.

Gross To je pak těžká práce!

Hana Mohu si dojít pro housky?

Gross Běžte!

*|Hana si bere z tašky stůvku
a odchází zadními dveřmi.*

*Opět nepozorovaně vstoupí
postranními dveřmi Baláš s Kubšem. Baláš zakáše!*
Co je?

Baláš Kolego řediteli, musíte nám ten příkaz přeci jen napsat!

Gross To určitě! Obraťte se nahoru!

Baláš Ve vlastním zájmu —

Gross Ve vlastním zájmu? Jakto?

Baláš Když to podepíšete, velice tím všem našim úředníkům usnadníte práci — nebudou totiž nuceni psát o každém dopisu zvláštní evidenční doklad — a vzhledem k řečem, jaké se v poslední době mezi nimi objevují, byl by to od vás čin rozhodně taktický! Nemám pravdu, Kubši?

|Kubš přikývne|

Gross Jaké řeči?

Baláš Ale o tom nešťastném razítku —

Gross Razítku? Co je s razítkem?

Baláš Prý se při poslední inventarizaci ukázalo, že občas odnášíte svým dětem na hraní razítko s bankovním spojením —

Gross Co je to za nesmysl? To razítko sice občas doma mívám, ale ne na hraní: musím si nosit faktury do bytu, abych je stihl všechny podepsat!

Baláš Nám to vysvětlovat nemusíte, kolego řediteli, ale znáte lidi!

Gross A vy myslíte, že by se to touhle věcí zlikvidovalo?

Baláš Ručím za to!

Gross Tak si pro mě za mě napište ten příkaz, podepíšu ho —

*|Baláš vyndá rychle papír
a rozloží ho před Grosse|*

Baláš Zde je, kolego řediteli.

|Gross podepíše, Baláš rychle papír složí|

Děkujeme, kolego řediteli, srdečně děkujeme za celý náš úřad —

|Baláš s Kubšem chtějí odejít|

Gross Kolego náměstku —

Baláš Přejete si, kolego řediteli?

Gross Už jste zrušil zavádění ptydepe?

Baláš Zatím ne —

Gross Jak to?

Baláš Čekáme na vhodný okamžik. Teď prý není nahoře příhodná atmosféra. Nechtěli bychom, aby se to jakkoli obrátilo proti nám. Vidí, Kubši?

|Kubš přikývne|

Gross To jsou výmluvy!

Baláš Kolego řediteli, vy nám nevěříte, a to nás zraňuje!

Gross Obče! jste mě. Nechal jste přestěhovat účtárnu do sklepa.

Baláš Kolego řediteli, to je jen půl pravdy!

Gross A co je tedy druhá půlka?

Baláš Že jsem nařídil, aby od příštího roku bylo zřízeno ve sklepe větrání. Kubši, no řekni, nenařídil jsem to?

|Kubš přikývne|

Gross A co světlo?

Baláš Pomocná účetní přinesla z domova svíčku.

Gross No jen aby!

Baláš Kubši, no řekni, nepřinesla?

[*Kubš pokrčí rameny*]

Kubš o tom neví, ale určitě přinesla, můžete se tam jít podívat.
Gross A stejně jste mě obešel! Nechal jste zřítit pyjdepové učiliště, překladačské středisko a vydal jste příkaz, že se musí všichni povinně učit pydepe.

Baláš Mimo pracovní dobu!

Gross To je jedno.

Baláš Uznávám, že v pracovních věcech vás obcházet nesmím, ale pokud jde o příkazy týkající se mimopracovní doby, jsem přece svým vlastním pánem!

Gross Nevím v tomto okamžiku jak vám odpovědět, ale určitě na to nějaká pádná odpověď existuje!

Baláš Možná, že ano, možná, že ne. Ať tak či onak, nejde nám v tuto chvíli o nic jiného, než o dobro našeho úřadu. Vidě, Kubši?

[*Kubš přikývne*]

Máme na pydepe samozřejmě stejně kritický názor jako vy, domnívám se jen, že prokážeme-li ještě před nevyhnutelným krachem celé akce určitou dílčí iniciativu, moc nám to pomůže, a kdo ví, jestli nám právě na základě toho nebude přidělen konečně ten byfet, o který tak dlouho žádáme. Představte si, že úředníci by už nemuseli až do města pro svačinu!

Gross Snad si tím skutečně pomůžeme k byfetu, ale to nemění nic na skutečnosti, že jste mě několikrát obešel a že si tu v poslední době děláte příliš mnoho věcí na vlastní pěst!

Baláš Já? No dovolte? Jdeme se s vámi poradit i o takové volovince, jako je otázka nového evidenčního sešitu! Křivdíte nám, moc nám křivdíte!

Gross Kolego námětku, mám pro vás návrh!

Baláš Jaký?

Gross Budme chvíli k sobě zcela upřímní — podstatné nám to zjednoduší situaci a urychlí vyjasnění stanovisek.

Baláš Přistoupíme na to, Kubši?

[*Kubš přikývne*]

Přijímám!

Gross Proč jste říkal, že máte na pydepe kritický názor a že vám jde pouze o byfet, když ve skutečnosti v pydepe věříte a jde vám o jeho co nejrychlejší zavedení?

Baláš Byla to taktika.

Gross Trochu krátkozraká!

Baláš Neřek bych —

Gross Muselo vám být přece jasné, že dříve nebo později vaše úmysly prohlédnu!

Baláš Potřebovali jsme získat čas. Věděli jsme, že budete klást překážky, a šlo nám o to, abyste náš cíl pochopil až v okamžiku, kdy budeme náležitě silní v kramflekách a budeme tudíž schopni vašim překážkám úspěšně čelit. Teď už proti nám nic nezmužete. Drtivá většina úředníků stojí bezvýhradně za námi, protože ví, že jedině pydepe může postavit její práci na skutečně vědeckou bázi. Není to tak, Kubši?

[*Kubš přikývne*]

Gross Jenomže odpovědnost za náš úřad nesu já, kterému byla odevzdána důvěra, a na mně tudíž je, abych posoudil, co je v zájmu našeho úřadu a co ne. Zatím jsem tu stále ještě ředitelem!

Baláš Stanoviško mas obejít nemůžeme. Celý úřad víc a čeká na vaše slovo.

Gross Nenechám si diktovat davem!

Baláš Vy tomu říkáte dav, my tomu říkáme maso.

Gross Vy tomu říkáte maso, ale je to dav. Jsem humanista a má koncepcí vedení tohoto úřadu vychází z ideje, že každý úředník je člověk a musí být stále víc člověkem. Vezmeme-li mu ale jeho lidský jazyk, vytvořený stáletou tradicí národní kultury, znemožníme mu tím, aby člověkem skutečně plně byl, a přímo ho tím uvrhneme do spárů odcizení. Jsem pro přes-

nost v úředním styku, ale jen do té míry, do jaké humanizuje člověka. V duchu tohoto svého nejvnitřnějšího přesvědčení nemohu dát k zavádění ptydepe nikdy svůj souhlas.

Baláš A to jste ochoten riskovat otevřený konflikt?

Gross Boj za vítězství rozumu a mravnosti stavím nad mír za cenu jejich ztráty.

Baláš Co ty na to, Kubší?

|Kubš rozpačitě pokrčí rameny|

Gross Navrhuji vám, abychom společně zapomněli na to, co se právě stalo, a rozešli se v klidu dřív, než budu donucen brát to celé vážně.

|Krátká pauza. Zadními dveřmi přijde Hana se sítovkou plnou housek. Uloží je do tašky, usedne a začne se česat.|

Baláš se obrátí na Kubše|

Baláš Zdá se, že zatím není zralý na věčný rozhovor. Přecenili jsme ho. Nevadí. Dáme mu ještě — *|dívá se na hodinky|* — co říkáš, hodinu?

|Kubš přikývne|

Čas je na naší straně. Za hodinu se s ním už mazlit nebudeme. Trpělivost mas je velká, ale není nekonečná. Bude litovat. Jdem!

|Baláš s Kubšem odejdou postranními dveřmi|

Gross Neslýchané!

|Gross usedne, spatří své vyzrozumění, vezme je a chvíli se do něho dívá, pak se obrátí k Haně|

Haničko —

Hana Prosim, kolego řediteli?

Gross Vy umíte ptydepe?

Hana Ne.

Gross A jak jste tedy poznala, že to je úřední vyzrozumění?

Hana V první etapě bylo prý ptydepe použito pouze v jediné akci,

totiž k formulaci jistých závažných úředních vyzrozumění, která teď postupně někteří úředníci dostávají.

Gross Čeho se týkají ta vyzrozumění?

Hana Prý jsou v nich těchto úředníkům sdělovány zásadní závěry, vyplývající z výsledků poslední inventarizace na jejich úseku.

Gross Vážné? Jakého druhu bývají ty závěry?

Hana Nejrůznější, prý velmi kladné, i velmi záporné.

Gross Ztracené razítko! Odkud to všechno máte?

Hana Slyšela jsem to dneska v mlékárně.

Gross Kde jste říkala, že je to překladatelské středisko?

Hana První patro, číslo šest. Musí se projít ptydepovým učilištěm.

Gross Aha, bývalá účtárna! Odcháším na oběd —

|Gross vezme se stolu své vyzrozumění a odchází rychle zadními dveřmi|

Hana *|volá za ním|* Nechte si chutnat, kolego řediteli, je dneska husa!

KONEC PRVNÍHO OBRAZU

DRUHÝ OBRAZ

Ptydepové učiliště: v pozadí katedra, vpředu čtyři židle. Za katedrou stojí Perina a přednáší čtyřem úředníkům, sedícím na židlích zády v popředí. Je mezi nimi Kalous.

Perina Ptydepe, jak víte, je jazykem syntetickým, budovaným na přísně vědeckém základě, s maximálně racionální gramatikou a neobyčejně rozsáhlou slovní zásobou. Je to jazyk naprosto exaktní, schopný daleko přesněji než kterýkoli běžný živý jazyk vyjádřit všechny jemné formulační finesy závažných úředních textů. Důsledkem této přesnosti je ovšem mimořádná složitost a obtížnost ptydepe: čeká vás mnoho

měsíci intenzivní práce, která může být korunována úspěchem jen tehdy, když se bude opírat o píli, vytrvalost, kázeň, talent a paměť. A samozřejmě o víru — bez nezlomné víry v pydepe se pydepe ještě nikdy nikdo nenaucil. A nyní stručně k některým základním principům pydepe: přirozené jazyky vznikaly, jak známo, živelně, nekontrolovatelně, tak říkajíc nevědecky, a jejich struktura je tedy v určitém smyslu vlastně diletantská. Pro úřední styk nejzávažnějším nedostatkem přirozených jazyků je přitom nespolehlivost, vyplývající z nedostatku jednoznačnosti a nezaměnitelnosti jejich základních strukturních jednotek — slov. Všichni víte, že u přirozeného jazyka stačí kolikrát zaměnit jedno písmeno druhým (tráva — kráva, kůl — vůl) nebo prostě jedno písmeno ubrat (posel — osel) a změní se celý význam slova. A to nemluvíme o homonymech: co nepřijemnost v úředním styku může způsobit, když se dvě slova s různými významy píšou stejně (ženu — ženu) nebo skoro stejně (potkán — potkan). Smyslem pydepe je zaručit cílevědomým omezením všech vzájemných podobností mezi slovy každému sdělení takový stupeň přesnosti, spolehlivosti a jednoznačnosti, jaký je nedosažitelný v žádném přirozeném jazyce. Pydepe přitom vychází z tohoto předpokladu: mají-li se slova navzájem co nejméně podobat, musí být tvořena co možná nejméně pravděpodobnými kombinacemi písmen, což znamená, že tvoření slov musí vycházet z takových principů, které povedou k nejvyšší možné redundanci jazyka. Redundance totiž — jako rozdíl maximální a skutečné entropie, vztahovaný na maximální entropii a vyjádřený v procentech — postihuje právě onu nadbytečnost, o kterou je vyjádření určité informace v daném jazyce delší a tedy méně pravděpodobné, než by bylo její vyjádření v jazyce s maximální entropií, v němž mají všechna písmena stejnou pravděpodobnost výskytu. Stručně řečeno: čím větší má jazyk redundanci, tím je spolehlivější, neboť tím menší je nebez-

pečí, že záměnou písmene, přehlédnutím nebo přklepem bude pozměněn význam textu.

[Zahnutí dveří vstoupí Gross

se svým vyrozuměním v ruce,

projde místností

a odejde postranními dveřmi]

Jak pydepe své vysoké redundance konkrétně dosahuje? Jednoduše: důsledným uplatněním takzvaného principu šedesátiprocentní nepodobnosti, což znamená, že kterékoli pydepové slovo se musí lišit nejméně šedesátí procenty svých písmen od kteréhokoli jiného stejně dlouhého pydepového slova, přičemž kterýkoli jeho úsek se musí stejným způsobem lišit od kteréhokoli pydepového slova své délky, tj. kteréhokoli kratšího slova než to, jehož je úsekem. Tak například ze všech pětípísmenných kombinací šestadvaceti písmen abecedy, kterých je celkem 11 881 376, lze vybrat 432 kombinace, lišící se navzájem třemi písmeny, tj. šedesátiprocenty z celkového počtu. Z těchto 432 kombinací jich 17 splňuje i ostatní podmínky a tvoří tedy pydepová slova. Z toho je také jasné, proč se v pydepe vyskytují často i velice dlouhá slova.

Kalous *[hlásí se]* Proším —

Perina Proším?

Kalous *[zstane]* Mohl byste nám říct, které je nejdelší pydepové slovo? *[Usadne]*

Perina Zajisté. Je to označení pro rorýse říčního, které má 319 písmen. Avšak dál: jak pydepe řeší problém přehlednosti a vyslovitelnosti takto dlouhých slov? Jednoduše: písmena jsou prokládána i uvnitř slova tu a tam mezerami, takže slovo je tvořeno potom vlastně určitým větším nebo menším počtem takzvaných podslov. Přitom ale ani délka slov — jako ostatně nic v pydepe — není náhodná. Slovní zásoba pydepe je totiž budována podle zcela logického principu: čím obecnější význam, tím kratší slovo. Tak například dosud nejobecnější známý

pojem, totiž „cokoliv“, se v ptydepe řekne gh, tedy slovem o pouhých dvou písmenách. Existuje sice slovo ještě kratší, totiž f, to však nenese zatím žádný význam. Jestlipek by mi někdo z vás dovedl říct proč? No?

[Hlásí se jediný Kalous]

Tak Kalous!

Kalous *[vstane]* Prosím, to je rezerva pro případ, že věda objeví něco ještě obecnějšího než „cokoliv“.

Perina Správně, Kalous! Máte jedničku!

KONEC DRUHÉHO OBRAZU

TŘETÍ OBRAZ

Sekretariát překladačského střediska: je to trochu kancelář, trochu jakási čekárna nebo předpokoj. Jeden kancelářský stůl, několik židlí nebo křesel, případně malý konferenční stolek. Na něm sedí Mašát, na klíně má papír s broskvemi, které s požitkem pojídá. Zadními dveřmi vstoupí Gross se svým vyzuměním v ruce.

Gross Dobrý den.

Mašát *[s plnou pusou]* Dobrý den.

Gross Jdu se seznámit s provozem překladačského střediska. Jsem ředitel tohoto úřadu.

Mašát *[s plnou pusou]* Vy jste kolega ředitele?

Gross Ano, Gross.

[Mašát zvolna sesedne, dojdá, utírá si ruce do kapesníku a jde ke Grossovi]

Mašát Teší mě. Nezlobte se, že jsem vás nepoznal, ale jsem tu teprve krátce, ještě jsem nestačil poznat všechny zaměstnance. Jsem Mašát, vedoucí překladačského střediska. Posadte se —

[Mašát dojedl, skončil utírání, skládá kapesník a pak podává Grossovi ruku. Oba usedají, Mašát si zapaluje, Gross se prohlédává, ale cigarety nenalézá]

Je to tady všechno teprve v plenkách —

Gross Chápu —

Mašát Pereme se ještě s řadou dětských nemocí —

Gross To je jasné —

Mašát Není to celé jednoduchá záležitost —

Gross Přirozeně —

Mašát Co by vás zajímalo konkrétně?

Gross Chtěl bych vědět, jak máte překládání zorganizováno. Překládáte na počkání?

Mašát Přeložíme na počkání jakýkoli ptydepový text každému zaměstnanci našeho úřadu, který je občanem našeho státu a má povolení k překladačské ptydepové textu.

Gross K tomu je třeba nějaké zvláštní povolení?

[Postranními dveřmi vstoupí Kunc]

Kunc Nazdar, Zdeňku. Je to pravda, že je dnes k obědu husa?

Mašát *[vyskočí]* Cože? Dnes má být husa?

Kunc Řskali to kluci ze sekretariátu. Až půjdu, stavím se pro tebe, ju?

Mašát Ale brzy, doktore!

[Kunc odejde postranními dveřmi]

Husa, to je totiž moje! O čem jsme to mluvili?

Gross Řskal jste, že k překladačské je třeba jakési zvláštní povolení —

Mašát A jo! Notak podívejte: my, úředníci, sice ptydepe používáme, nejsme však v této věci odborníky. Nejsme prostě jazykovědci.

A využít a rozvoj ptydepe nemůže být tedy pochopitelně jen v našich rukách, vedlo by to k živelnosti a ptydepe by se nám mohlo docela dobře proměnit pod rukama v normální živý jazyk, čímž by samozřejmě ztratilo svůj smysl —

[Mašát se najednou zarazí, zpozorní, pak náhle vstane]

Pardon —

[Mašát rychle odkvapí zadními dveřmi.]

Gross se za ním překvapeně dívá, pak se začne znovu prohlédávat, cigarety ovšem opět nenalézá. Pauza. Pak vstoupí postranními dveřmi Helena.]

Helena

Honza tu nebyl?

Gross Nevím, kdo to je.

Helena Ty nějsi vodsad?

Gross Naopak, jsem tu ředitelem.

Helena To seš ty? Musíš se, čoveče, nějak zasadit o ten byfet, fakt! Vždyť je to hrozný, když musejí holky búhvikam pro svačinu! Myslí se tady vůbec na lidi?

Gross A vy jste — prostím — kdo?

Helena Děláám tady předsedkyni, ale můžes mi říkat Helčo —

Gross Čeho předsedkyni, že jsem tak smělý?

Helena Ještě nevím, dnes o tom máme poradu. Ale práce už mám, že nevím, kde mi hlava stojí! Člověk se tu ještě ani pořádně nerozkouká, a už aby byl v každým hověně za kvedlačku. Zatím čau —

[Helena odejde postranními dveřmi.]

Pauza. Gross se zase prohlédává. Pak se dívá na hodinky.

Čeká. Pauza. Konečně se zadními dveřmi vrací Mašát, jde pomalu, při chůzi si zaplná poklopec a mluví]

Mašát

Vy nemáte rád husu?

Gross Mám. Mluvil jste o tom, že ptydepe nemůže být jen ve vašich rukách —

Mašát A jo! No a proto je každému úřadu, který zavádí ptydepe, přidělen zvláštní ptydepový metodik, takzvaný ptydomet, jehož úkolem je odborně dohlížet, jestli je ptydepe správně používáno.

[Zadními dveřmi přichází Marie se sítoukou plnou cibule a míří k postranním dveřím]

Marie Dobrý den —

Gross Dobrý den —

[Marie odejde postranními dveřmi]

Mašát Náš ptydomet tento úkol realizuje tak, že ke každému ptykladu dává zvláštní povolení —

Marie *[za scénou]* Tady je ta cibule, kolegyně předsedkyně —

Mašát — které mu umožňuje evidovat všechny poskytnuté ptydepové překlady —

Helena *[za scénou]* Dejte mi to támhle ke skříní!

Mašát — a získávat tím podklady k rozličným statistikám, na jejichž základě pak usměrňuje používání ptydepe.

[Postranními dveřmi se vrací Marie s prázdnou sítoukou, ukládá ji do zásuvky, usedá za stůl a začíná úřadovat]

Gross Takže, rozumím-li dobře, poskytnete překlad jen tomu, kdo si opatří povolení od zdejšího ptydomety.

Mašát Ano.

[Postranními dveřmi vstoupí opět Kunc, v ruce má příbor]

Kunc Tak jsem?

Mašát *[k Marii]* Kde mám příbor?

[Marie vydá ze zásuvky příbor a podá ho Mašátovi]

Gross A kdo je u nás ptydometem?

Mašát Je umytý?

Marie Samozřejmě.

Mašát *[Grossovi]* Cože?

Gross Kdo je u nás ptydometem?

Mašát Tuhle kolega Kunc —

Gross *[podává Kuncovi ruku]* Těší mě! Gross, ředitel —

Kunc Kunc, promovany ptydomet — to je něco jako doktor —

Gross Potřeboval bych s vámi mluvit, doktore —

Mašát *[Kuncovi]* Řekněš si taky o biskupa?

Kunc Nezlobte se, kolego řediteli, ale musíme teď na oběd, neradi bychom ho propásli. *[Mašátovi]* Já radši stehno — *[Mašát a*

Kunc odejdou zadními dveřmi. Gross chvílku překvapeně stojí, pak zvolna usedne. Pauza. Po chvíli se podívá na hodinky, pak čeká. Znovu se podívá na hodinky, přiloží je k uchu.

Pak se začne prohlédávat, ale cigarety nenajde!

Gross Nemáte náhodou cigaretu?

Marie Bohužel, nekouřím.

[Pauza. Gross se zase dívá na hodinky. Pak si všimne krabice, ležící na stole]

Gross Co to je?

Marie Doutníky.

Gross Můžu si vzít?

Marie Jsou kolegy Mašáta. Má je spočítané a moc by se zlobil.

[Děší pauza, Gross se protahuje,

pak se dívá na hodinky, nakonec vstane,

zvolna se přiblíží k Marii a dívá se jí přes rameno, co dělá]

Marie Výkazy —

Gross Hm —

[Gross zvolna prochází kancelář, vše si prohlíží, pak opět usedne.

Postranními dveřmi tiše vstoupí Helena.

Gross je k ní zády, ona naznačí Marii,

aby mlčela, přiblíží se ke Grossovi a dá mu zezadu ruce přes oči.

Gross se lekne]

Helena *[změněným hlasem]* Hádej, kdo jsem!

Gross Co si to dovolujete!

Helena Musíš hádat!

Gross Ihned mě pusťte!

Helena Hádej!

Gross *[chvilí váhá, pak]* Kolega okresní inspektor —

Helena Ne.

Gross Kolega krajský inspektor —

Helena Ne.

Gross Kolega generální inspektor —

Helena Ne.

Gross *[chvilí váhá, pak]* Jarmil?

Helena Ne.

Gross Tak Borek!

Helena Samá voda.

Gross Nech toho, Jarmile, jsou to hloupé vtípy!

Helena Dáš se poddat?

Gross Ano.

[Helena dá ruce pryč, Gross se otočí]

Helena To není Honza? Promiň, kolego řediteli, myslela jsem, že to je Honza Kunc. Ještě se tady neobjevil?

Gross To jsou móresy —

Marie Je na obědě.

Helena *[Grossovi]* No bóže, trochu srandy, no! Přijdu za chvílku.

Zatím čau!

[Helena odejde postranními dveřmi. Pauza. Gross se opět prohlédává]

Gross Nemáte náhodou cigaretu?

Marie Už jste se ptal, kolego řediteli.

Gross Promiňte, zapomněl jsem —

[Gross se dívá na hodinky, přikládá si je k uchu,

začíná být netrpkavý. Opět se prohlédává,

pak vstane a bloudí místností.

Zastaví se u Marie, dívá se jí přes rameno, co dělá]

Marie Výkazy —

Gross Hm —

[Pauza. Pak Gross uvidí Mašátovu krabici, zvolna k ní přistoupí, chvilí se na ni dívá, pak ji tiše otevře,

vynadá doutník, voní k němu. Marie ho pozoruje.

Když to Gross zjistí, uloží doutník zpátky

a jde si zase sednout. Po chvíli zvolá]

Co by mu to udělalo!

[Zadními dveřmi se v živém rozhovoru vrací]

Mašát s Kuncem. Podávají Marii příbory, pak usedají]

Mašát Propečená byla přece výborně!
 Kunc Nezdá se ti, že minule byla propečenější?
 Mašát Byla zas málo masná. Nejlepší byla předminule.
 Gross *[Kuncovi]* Kolego doktore —
 Mašát *[Marii]* Jděte se zeptat kolegy Holečka, jestli půjde na oběd.
 Když ne, tak ať mi pošle svůj lístek.
 Gross Kolego doktore —
[Marie odkvápí zadními dveřmi, Kunc se za ní zálibně dívá, pak se obrátí na Grosse]
 Kunc Ujde, co?
 Gross Je milá —
 Kunc Takový čertík —
 Gross Kolego doktore —
 Mašát Proším tě! Čertíki!
 Kunc Co je?
 Gross Vy dáváte povolení k překládům z ptydepe?
 Kunc Dám to každému, kdo mi přinese své materiály.
 Gross Tím myslíte — jaké materiály?
 Kunc Osobně-evidenční.
[Mašát nabízí Kuncovi cigaretu, Kunc si bere]
 Děkuji.
[Oba si zapalují, Gross se znovu prohlédává, váhá, pak se ozve]
 Gross Neprodal byste mi cigaretu?
 Mašát Nezlobte se, ale mám už jen tři —
 Gross Tak to ne. *[Kuncovi]* A proč vlastně k tomu potřebujete ty osobně-evidenční materiály?
 Kunc *[Mašátovi]* Co čertík, čert! Však počkej — jen co ho někdo čapne za kopytka! *[Grossovi]* Co je?
 Gross Proč vlastně k tomu potřebujete ty osobně-evidenční materiály?
 Kunc To máte tak: pracuji sice v tomto úřadě, sám ale přitom úředníkem vůbec nejsem. Jsem, jak víte, vědec, i když, pravda, vědec nového typu, jako vůbec všechno kolem ptydepe je nové.

No a mám pochopitelně i řadu výhrad k některým trochu byrokratickým postupům svých kolegů - úředníků. Vlastně to ani tak nejsou výhrady, jako spíš námitky. Ne, ani námitky není to pravé slovo — jak bych to řekl? — nezlobte se, jsem zvyklý mluvit v ptydepe, v živém jazyku pak těžko hledám slova —

Gross Jen pokračujte —

Kunc V ptydepe by se to řeklo axajores. Kolegové úředníci někdy příliš yhud kaboz pady el, a přitom zapominají, že etrokaj zenig ajte ge gyboz.

Mašát Abdy hez fajut gagob nyp orka?

Kunc Kavej hafiz okuby ryzal.

Mašát Ryzal! Ryzal! Ryzal! Varuk bado di ryzal? Kabyzach? Mahog? Hajbam?

Kunc Ongy fyk hajbam? Parde gul axajores va dyt rohago kabrazol! Fabotybe! Myslíš si, že za mnou pošlou člověka, já mu dám razítko a tím to bude vyřízeno! Byzugat rop ju ge ryrak! Jestli mají mít naše statistiky nějaký smysl, musíme mít konkrétní podklady — potřebujeme o každém, kdo přichází do styku s ptydepe, co nejvíc vědět, abychom měli řadu ukazatelů sociologického i psychologického charakteru.

Gross To by nestačilo, aby vám každý řekl o sobě všechno, co potřebujete?

Kunc Neměl bych záruku, že to je opravdu hutput.

Gross Proším?

Kunc Hutput. Přesné.

[Zadními dveřmi se vrací Marie]

Marie Tak bohužel, ale kolega Holeček prý dneska na oběd určitě půjde.

Mašát Smůla.

[Marie opět usedlá ke své práci]

Gross Promiňte, ale mluvil jste o malé přesnosti ústních výpovědí —

Kunc Aha! A všechny údaje o jednotlivých úřednících jsou přitom

zanešeny už dávno daleko přesněji a bez subjektivního zedohyt — promiňte, pohledu —

Gross Rozumím — *[zalaškuje]* Mám na to docela hutput zedohyt!

Kunc Zedohyttet — zapomněl jste, že každé substantivum ve spojení s adjektivem hutput přibírá koncovku tet —
Mašát Nebo tete —

Kunc Nebo tete. V tom se hodně chybuje. Dokonce i kolega Wassermann v jednom dopise —

Gross Promiňte, ale mluvil jste o přednostech osobně-evidenčních materiálů —

Kunc Aha! A přitom v osobně-evidenčních materiálech jsou zaneseny věci, které dotyčný úředník kolikrát ani sám o sobě neví! *[Mašátovi]* Nuzapom?

Mašát Zapom. Yd nik fe rybol zezuhof.

Kunc Yd nik — yd nek.

Gross Abych to tedy shrnul: povolení k překladu dáte prostě jen tomu, kdo vám přinese své materiály. A kde vlastně může náš úředník ty své materiály dostat?

[Postranními dveřmi vstoupí Helena]

Helena Ahoj, kluci! Víte, kdo má dnes narozeniny? Čenda Klátil!

Kunc Čeněk? Fakt?

Helena Ve vedlejším kanclu je slezina! *[Marii]* Prý mají naproti citróny, doneste mi jich kilo —

[Marie odkvapí zadními dveřmi]

Kunc Co se tam pije?

Helena Vizour.

Kunc Slyšíš to, Zdeňku?

[Mašát a Kunc rychle vstávají a jdou k postranním dveřím]

Gross Ještě jste mi neřekl, kde může úředník dostat ty své materiály —

Kunc No přece tuhle u Helenky, naší předsedkyně!

[Mašát a Kunc rychle odejdou postranními dveřmi, Helena jde za nimi]

Gross Kolegyně —

Helena *[zastaví se u dveří]* Co je?

Gross Potřeboval bych s vámi mluvit —

Helena Počkáš chvíli, ju?

Gross To mě tu necháte samotného?

Helena Nejsi sám, ve zdi je ššerbina, kterou tě pozoruje náš úřední pozorovatel —

Gross Proč ššerbinou?

Helena Kdyby byl uvnitř, nebylo by to výhodné, mohl by tak sledovat jen jednu kancelář, víš. Takhle jich obhlédne pět — jeho komůrka je totiž obklopena kanceláři, každá má pozorovací otvor, a on jen přechází — samozřejmě nepravdělně — od ššerbiny k ššerbině.

Gross Zajímavý nápad —

Helena Vid? Přišla jsem na to já! Šlo mi o to, aby když zrovna nikdo není v kanclu, nemuseli návštěvníci prdelkovat na chodbě. I v takových maličkostech se musí myslet na člověka! Zatím čau!

[Helena odkvapí postranními dveřmi.]

Gross *zstane, obchází místnost*

a přitom se pátravě rozhlíží.

Po chvíli se za scénou ozve hlas Jirky]

Jirka *[za scénou]* Nenamáhejte se, ššerbina je dobře zamaskována.

Gross To vidím. Mohlo by se to zavést i na jiných odděleních!

Jirka *[za scénou]* To těžko, s takovou věcí musí počítat už architekt.

Gross To je vlastně pravda. Ale tady s tím přece nepočítal —

Jirka *[za scénou]* Ne, ale udělal chyby v plánech. A když to postavili, zbylo mezi kanceláři něco místa, tak se to mohlo využít takhle.

Gross Opravdu, podnětný nápad!

[Pauza. Gross se usadí, dívá se na hodinky, už začíná být netrpkavý.]

Vstane, zase si sedne, podívá se na hodinky, opět vstane, prohlédává se, zase usedne.

Zadními dveřmi vběhne Marie

Copak?

Marie Ale sítovka —

|Marie otevřít zásuvku a rychle v ní něco hledá|

Gross Kolegyně —

Marie Prosim —

Gross Vy umíte ptydepe?

Marie Trochu.

Gross A taky překládáte?

Marie Mám to přísně zakázáno, až po absolventských zkouškách.

Gross Ale z mého příkazu byste mohla něco přeložit — aspoň přibližně —

|Marie se usměje|

Co je na tom k smíchu?

Marie To byste nepochopil! Prostě to nejde —

Gross Jakkak vám říkají?

Marie Marie.

Gross Vída, Mařenka! Hezké jméno —

Marie Že?

Gross Mařenko — jen jednou — nikdo se o tom nedozví —

Marie Kolego řediteli! Každou chvíli může někdo přijít! Mějte rozum!

Gross Brouku!

Marie Citróny za chvíli nebudou, kolegyně předsedkyně by se zlobila! Na shledanou —

|Marie se sítovkou vyběhne rychle zadními dveřmi.

Pauza. Gross unaveně klesne do židle. Chotli civí před sebe, pak se mechanicky prohlédává,

pak vstane a zamíří ke krabici

s doutnky. Když už ji málem otevřít,

rychle ucukne a opatrně se rozhlíží|

166

Gross Pozorovateli —

|Pauza|

Pozorovateli —

|Pauza|

Haló, kolego pozorovateli, slyšíte mě? Nemáte cigaretu?

|Pauza|

Asi usnul —

|Gross otevřít opatrně krabici s doutnky|

|za scénou| Já vám dám — usnul!

Jirka *|Gross odskočí od krabice|*

Gross Tak proč se neozvete?

Jirka *|za scénou|* Chtěl jsem vás vyzkoušet.

Gross No dovolte! Víte, kdo jsem? Ředitel!

Jirka *|za scénou|* Habuk bulugan.

Gross Cože?

Jirka *|za scénou|* Habuk bulugan, avrator.

Gross Jak to myslíte?

Jirka *|za scénou|* Nutuput.

|Gross se podívá na hodinky, pak rychle zamíří k zadním dveřím, před nimi se ještě obrátí zpět|

Gross Nenechám se urážet! Čekám, že se mi přijdete omluvit!

|Gross odejde zadními dveřmi|

Jirka *|za scénou|* Gotroch!

KONEC TŘETÍHO OBRAZU

ČTVRTÝ OBRAZ

Kancelář ředitele. Jsou tu Baláš s Kubšem a tiše čekají. Kubš drží sešit, Hana se česé. Po chvíli vběhne zadními dveřmi Gross. Jde si sednout, předstíraje lhostejnost, Chvilku je zlověstně ticho.

167

- Baláš Tak co?
- Gross Co by?
- Baláš Hodina uplynula. Už jste dostal rozum?
- Gross Ne.
- Baláš Ale povšiml jste si, doufám, že zavádění ptydepe v našem úřadě úspěšně pokračuje? Co chcete dělat?
- Gross Zadržet ho.
- Hana Kolego řediteli, mohu si dojít pro buráky?
- Baláš Jak to chcete udělat?
- Gross Vydám příkaz k zastavení zavádění a zrušení používání ptydepe.
- Baláš To nemůžete.
- Gross Proč?
- Baláš Nevydal jste nikdy příkaz k zavádění a používání ptydepe, nemáte tedy co zastavit a zrušit.
- Gross Tak to uděláte vy!
- Baláš Já ale taky žádný takový příkaz nevydal! Vid, Kubši?
[*Kubš přikývne*]
- Hana Kolego řediteli, mohu si dojít pro buráky?
- Gross Jak to?
- Baláš Byly to všechno jen ústní pokyny, opírající se o příslib, že je potvrdíte dodatečným příkazem.
- Gross Nevydám tedy dodatečný příkaz!
- Hana Kolego řediteli, mohu si dojít pro buráky?
- Baláš Zavádění ptydepe je v plném proudu a bude samozřejmě pokračovat i bez toho! [*Haně*] Běžte!
[*Hana se ihned přestane česat a odchází zadními dveřmi*]
- Gross Tak podám o celém případu zprávu nahoru!
- Baláš [*směje se*] Slyšíš ho, Kubši? On neví, že nahoře všichni ptydepe upřímně fandí!
- Gross Když fandí ptydepe, proč tedy nevydají oficiální příkaz úřadům, aby ptydepe zaváděly?
- Baláš Pro jistotu. Když se ptydepe osvědčí, mají vždycky ještě dost

času udělat z toho svou zásluhu, když se neosvědčí, mohou se od toho distancovat a vina padne na nižší složky.

Gross Nezlobte se, ale nezradím přece sám sebe —

Baláš Zradíte!

Gross Jak toho dosáhnete?

Baláš [*ukáže na Kubšův sešit*] Vidíte tento sešit? Byl před chvílkou na váš protiprávní příkaz autentizován, ačkoliv není vůbec podchyčen nákupním oddělením a je to tedy váš soukromý majetek. Víte, co to je? Zneužití úřední moci!

Gross Vy se neštítíte?

Baláš Kubši, štítíme se nebo ne?

[*Kubš zakrouží hlavou*]

Samozřejmě, že ne! Když jde o člověka, neštítíme se ničeho!

Gross Vždyt jste mě k tomu podpisu sám donutil!

Baláš Jak? Nevzpomínám si —

Gross No přece těmi narážkami na řeči, které se tu vedou o tom zatraceném razítku!

Baláš O tom bych, být vámi, nemluvil!

Gross Proč ne?

Baláš Copak to nechápete? Nebyt této souvislosti, mohl byste tvrdit, že jste autentizaci sešitu podepsal z upřímné vůle vyjít vstříc našim úředníkům — což by vás sice neomlouvalo, ale aspoň váš čin nějak lidsky vysvětlovalo —, zatímco odvoláte-li se na tohle, přiznáte tím, že jste ten příkaz vydal jen z nicotné osobní zbabělosti: abyste uspal oprávněné dotazy na okolnosti celého případu s razítkem. Přičemž nebyt naopak vašeho autentizačního příkazu, mohl byste předstírat, že razítko podpisu si domů skutečně nosil z pracovních důvodů, zatímco podpisem tohoto příkazu jste přiznal své jasné vědomí viny ve věci razítka. Takže, jak vidíte, obě vaše viny jsou tak originálně navzájem propojeny, že jedna mnohonásobně umocňuje druhou, a zveřejnění okolnosti, o níž se domníváte, že je polichčující, nenechalo by už nikoho na pochybách o sku-

tečných pohnutkách vašeho počínání. Tak co, dohodneme se?

Gross Dobrá, odstoupím tedy —

Baláš Jenomže to právě nechceme!

Gross A co tedy ode mne chcete?

Baláš Abyste podepsal dodatečný příkaz k zavádění a používání ptydepe v našem úřadě.

Gross Říkal jste přece, že se ptydepe zavede i bez dodatečného příkazu — proč ho tedy teď potřebujete?

Baláš To je naše věc.

[*Dlouhá pauza*]

Gross *tiše* Myslíte, že ptydepe skutečně zpřesní úřední styk?

Baláš Jsem rád, že se náš rozhovor dostává konečně do věcných kolejí. Kubší, podej kolegovi řediteli mléko!

[*Kubš podá Grossovi Hanino mléko, Gross mechanicky pije*]

Tak podívejte: sám jistě nejlépe víte, co nedorozumění, do-mnělých křivd a nespravedlností je v sobě schopna soustředit jedna jediná věta v přirozeném jazyku! Vždyt přirozený jazyk různým celkem přesným a jasným úředním pojmům, jako je například pojem „opatření“, přikládá vždycky tolik ne-správných, tak říkajíc emocionálních příděchů, že tyto falešné příděchy jsou schopny načisto zkreslit nevinný a povytce lidský obsah těchto pojmů. A řekněte upřímně: má pro vás nějaké takové příděchy slovo „mutarex“? Tak vidíte! Je to paradoxní, ale právě vnější zdánlivá odlidštěnost umělého jazyka zaručuje jeho skutečné humanistickou funkci! Až bude zavedeno pty-depe, nikdo už nebude mít falešný pocit, že mu je jakkoli křivděno tam, kde mu je naopak pomáháno, a všichni budou proto daleko šťastnější —

[*Zadními dveřmi se vrací Hana s pytlíkem ořísků, ukládá ho do tašky,*

usedá a začíná se opět česat. Pauza]

Gross Přesvědčili jste mě. Napište dodatečný příkaz k zavádění ptydepe do našeho úřadu a přineste mi ho k podpisu!

Baláš Jsme šťastni, kolego řediteli, že jste pochopil potřebu doby. Těšíme se na další práci v našem úřadě pod vašim prozíravým vedením.

[*Baláš vydává papír a klade ho před Grosse*]

Zde je příkaz, který žádáte —

[*Gross podepisuje.*

Když skončí, Baláš s Kubšem

zачnou tleskat, Gross také několikrát

nejistě tleskne, pak si všichni podávají

ruce a blahopřejí.

Baláš si bere podepsaný papír

Tak to bychom měli. Nemáš hlad, Kubší?

[*Kubš zakrouží hlavou. Pauza*]

Myslím, že teď budeme spolu velmi těsně spolupracovat —

Gross Bude to nutné — bez vaší pomoci bych se asi těžko orientoval v nové problematice. Zpočátku se dokonce asi nevyhneme tomu, že budeme tak říkajíc ředitelovat spolu —

Baláš Měl bych ještě lepší nápad: co abych byl já ředitelem a vy mým náměstkem? Nebylo by to jednodušší?

Gross [*zmateně*] Říkal jste, že se těšíte na další práci pod mým pro-zíravým vedením —

Baláš Svou prozíravost dobře uplatníte i ve funkci náměstka. Dojdu si pro své věci, budete zatím tak laskav, kolego náměstku, a vystěhujete se z mého stolu!

Gross Prosim, kolego řediteli —

Baláš Kubší, jdem!

[*Baláš s Kubšem odejdou postranními dveřmi.*

Gross skládá zvolna papíry,

ležící na stole,

a strká je do kapses. Pak sundává opatrně se zdě hasící přístroj]

Gross Zdá se, že věci vzaly rychlý spád —

Hana Kolego náměstku —

Gross Nemohl jsem dělat nic jiného — otevřený odpor by znamenal

můj konec — takhle můžu aspoň leccos jako náměstek za-
chránit —

Hana Kolego náměstku —

Gross A vůbec — kde stojí psáno, že se z toho pydepe nevyklube
nakonec docela užitečná věc? Když to vezmeme celé inteli-
gentně do rukou —

Hana Kolego náměstku —

Gross Co je?

Hana Mohu na oběd?

Gross Běžte!

*|Hana si rychle bere příbor
a odchází zadními dveřmi.*

*Postranními dveřmi přichází Baláš s Kubšem, Baláš nese hasičí pří-
stroj,*

přesně týž, jaký sundal Gross.

*Gross se zastaví naposled uprostřed scény a dívá se smutně před sebe |
pro sebe| Proč se nemůžu stát zase malým chlapcem! Začal
bych docela jinak!*

*|Gross ještě větrňku smutně stojí, pak se náhle obrátí a pomalu odchází
— s hasičím přístrojem v náruči — zadními dveřmi.*

*Baláš mezitím věští svůj hasičí přístroj na uvolněné místo,
Kubš vydává z kapsy různé papíry a rozkládá je po stole.
Oba pak usednou vedle sebe za stůl,*

uvedle se tu, ztichnou, načež se na sebe podívají a šťastně usmějí |

KONEC ČTVRTÉHO OBRAZU

PÁTÝ OBRAZ

Pydepové učiliště. Perina opět přednáší, jsou tu však už jenom tři úředníci mezi nimi
Kalous.

Perina Přirozené jazyky historicky vznikly pravděpodobně vývojem
z neartikulovaných skřeků, vyjadřujících základní reakce pri-
mitivní bytosti na okolní svět. Nejstarší skupinou slov jsou tedy
citoslovce — interjekce. Citoslovce jsou mimoto v pydepe
neobyčejně jednoduchou kapitolou, což je pochopitelné vzhle-
dem k jejich poměrně malé frekvenci v úředním styku. Z těch-
to důvodů kladou osnovy výklad citoslovců už do několika
prvních lekt. Nuže k citoslovcům: jako každé jiné slovo
přirozeného jazyka, tak i každé citoslovce má v pydepe něko-
lik ekvivalentů, diferencujících jeho různé významové odstíny.
Zatím se budeme sice učit u každého citoslovce pouze jeden —
ten nejběžnější — pydepový tvar, přesto vám ale — na ukáz-
ku — ukáži na citoslovci „baf“, jak je i v této okrajové oblasti
pydepe bohaté a přesné.

|Zadními dveřmi vstoupí Gross s hasičím

přístrojem v náruči,

miří k postranním dveřím,

u nich se ale zvolna zastaví,

chtěl přemýšlet, pak

se obrátí k Perinovi |

Gross Kolego učiteli —

Perina Co je?

Gross Nechci rušit, ale mám tu náhodou při ruce jakýsi pydepový
textík — nebylo by dobré, jen tak pro osvěžení, kdyby se tady
kolegové seznámili s vnějším vzhledem pydepe? Kdybyste to
přečetl a pak případně přeložil, mohlo by to mít svůj význam —
Perina Pokud jde o ukázkou pydepového textu, mám připravenou
svouji schválenou ukázkou. Ale i váš text jsem ochoten pro zají-

mavost přičíst, ovšem až si ověřím, že máte k pty depe skutečně vážný vztah a nejde vám jen o zdržení výuk y. Posadte se! |Gross — překlápen — usedá na volnou židli, přístroj si pokládá na klín|

„Baf“ se užívá v úřední praxi — obecně řečeno — když chce jeden úředník vyjádřit předstírané ohrožení jiného úředníka. Vyjadřuje-li předstírané ohrožení úředníka, který není skryt a ohrožení neočekává, úředník, který je sám skryt, řekne se „baf“ „gedynrelom“. „Osonfterte“ se používá ve zcela stejné situaci, pokud druhý úředník ohrožení očekává. „Eg gynd y trojadus“ používá odkrytý úředník k předstíranému ohrožení druhého odkrytého úředníka, pokud je to žertem. „Eg jecht kuz“ znamená v podstatě totéž, pokud to ovšem není žertem. „Ysiste etordyf“ používá nadřízený úředník k vyzkoušení ostražitosti podřízeného. „Yxap tsaror najx“ používá zase podřízený vůči nadřízenému, ale pouze ve dnech k tomu vyhrazených. A teď si zjistím, jak jste dávali pozor. Jak se v ptydepe řekne „baf“, vyjadřuje-li skrytý úředník předstírané ohrožení neskrýtého úředníka, který ohrožení neočekává? Kalous!

Kalous |vstane| Gedynrelom. |Usedne|
Perina Správně! A pokud druhý úředník ohrožení očekává —
|ukáže na Grosse|

Gross |vstane| Ohrožení neskrýtého úředníka?
Perina Ano.

Gross Který ohrožení očekává?
Perina Ano.

Gross A původce je skryt?
Perina Ano.

Gross Aha — aha — no tak to se řekne — to se řekne — hergot, teď jsem to měl na jazyku!

Perina Kalous, víte to?

Kalous |vstane| Osonfterte. |Usedne|

Perina No prosím, že to jde! Tak něco jiného — třeba, jak řekne

„baf“ nadřízený úředník, když chce vyzkoušet ostražitost podřízeného!

Gross Nadřízený úředník?

Perina Ano.

Gross Ostražitost podřízeného?

Perina Ano.

Gross Tak to náhodou vím!

Perina Jak se to tedy řekne?

Gross Jde o citoslovce „baf“, ano?

Perina Ano.

Gross Určitě to vím — jenom si v tomhle okamžiku nemůžu vzpomenout —

Perina Tak Kalous!

Kalous |vstane| Ysiste etordyf. |Usedne|

Perina Správně, Kalous! Tak do třetice všeho dobrého: řekněte mi — řekněte mi třeba, jak řekne „baf“ odkrytý úředník, chce-li vyjádřit předstírané ohrožení jiného odkrytého úředníka, a není-li to přitom myšleno jako žert!

Gross Tak tohle nevím!

Perina Napovím vám: eg —

Gross Eg — eg — eg —

Perina Jecht —

Gross Ano, už si vzpomínám! Eg jecht!

Perina Špatně! Kalous, řekněte mu to!

Kalous |vstane| Eg jecht kuz. |Usedne|

Perina Správně! Eg jecht nic neznamená, jsou to jen dvě podslova slova eg jecht kuz.

Gross Třetí podslovo mi uniklo —

Perina Bohužel vám unikla i dvě první podslova, stejně jako vůbec všechna ptydepová slova, která jsem vás před chvílí učil. Přihlédneme-li k tomu, že citoslovce jsou nejjednodušší partii z ptydepe a že mé požadavky byly skutečně minimální, musíme dojit k závěru, že ve vašem případě nejde pouze o běžnou

nepozornost nebo lajdáctví, ale o ten druh neschopnosti naučit se cokoli z ptydepe, který pramení ze skryté nevěry v jeho smysl. Za těchto okolností ovšem nevím, proč bych měl právě vám vycházet vsříc četbou nebo dokonce překladem ne-schválené ukázky! Chozup puzuk bojt!

Gross To je řeč pro tři slovíčka —

[*Gross — přístroj v náruči — odchází postranními dveřmi*]

Perina Pokračují. Kalous, dovedl byste mi říct, jak zvolá v ptydepe „bař“ podřízený úředník na nadřízeného ve dnech k tomu vyhrazených?

Kalous [*ustane*] Yxap tsaror najx. [*Usedne*]

Perina Správně, Kalous! Máte jedničku!

KONEC PÁTÉHO OBRAZU

Š E S T Ý O B R A Z

Sekretariát překladatelského střediska. Místnost je prázdná, doléhá sem jen hluk oslavy, veselé hlasy, smích, cinkání sklenic, pijácký zpěv. Občas zazní hluk silněji, občas se vzdálí. Zadními dveřmi rychle vstoupí Gross s hasičím přístrojem v náruči. Zastaví se uprostřed místnosti, rozhlíží se, naslouchá. Po chvíli postaví přístroj na zem a nejspíše usedne. Delší pauza. Pak zadními dveřmi vstoupí Marie, nese sítovku plnou citrónů, máří k postranním dveřím. Gross ihned vstane.

Marie Dobrý den —

Gross Dobrý den —

[*Marie odejde postranními dveřmi*]

Marie [*za scénou*] Tady jsou ty citróny, kolegyně, kolegyně předsedkyně.

Helena [*za scénou*] Dejte mi to támhle k věšáku!

[*Marie se po chvíli vrátí postranními dveřmi s prázdnou sítovkou, usedne ke svému stolu a úraduje. Gross take usedne*]

176

Gross Kolegyně předsedkyně je vedle?

Marie Ano, oslavují tam narozeniny kolegy Klátíla.

Gross Myslíte, že by přišla — na okamžik?

Marie Zeptám se —

[*Marie odejde postranními dveřmi, po chvíli se vrátí*]

Marie Kolego řediteli —

Gross Ano?

Marie Vy už nejste ředitelem?

Gross Jsem teď náměstkem ředitele.

Marie Co to?

Gross Ale tak — vyměnili jsme si to s kolegou Balášem —

Marie Náměstek je také odpovědná funkce!

Gross Že jo? Dokonce v určitém smyslu odpovědnější než ředitel!

Vím například, že když jsem byl ředitelem, řešil některé nejzávažnější věci za mě můj náměstek! Kolegyně přijde?

Marie Musíte chvílku počkat —

[*Postranními dveřmi nahlédne Helena, Gross rychle ustane*]

Helena [*Marie*] Prostím vás, na okamžik —

[*Marie odejde s Helenou postranními dveřmi, Gross zvolna zase usedá.*

Dlouhá pauza, odvedle je slyšet hlasitý zpěv a hluk zábavy. Po chvíli se opět poněkud ztiš]

Gross Pozorovateli —

Jirka [*za scénou*] No?

Gross Na věky dobrý —

Jirka [*za scénou*] Nojó —

[*Pauza, hluk zábavy*]

Gross Pozorovateli —

Jirka [*za scénou*] Co je zas?

Gross Vy neoslavujete?

Jirka [*za scénou*] Sleduji oslavu ššerbinou.

Gross Vypadá to na dlouhé lokte?

Jirka [*za scénou*] Vizoura už dopili —

177

Gross Jo?

Hlas *[Pauza, zpěv za scénou se změnit ve volání]*

[za scénou] Živijó! Živijó! Živijó!

[Volání vyvrcholí všeobecným smíchem, ten však rychle opadá, hlasy se vzdalují, pozdravy, pak vše utichne — oslava skončila.]

[Po chvíli přicházejí postranními dveřmi Mašát a Kunc.]

[Jsou v živém rozhovoru, usedají]

Kunc Styděla se?

Mašát Ze začátku. Pak ale —

Kunc To s tím xachaj ýbul sis a le vymyslel!

Mašát Bylo to tak do slova a do písmene! A kdybych se nebál, že kojufer bzal gafre, mohlo dojít i k luhof dyboroch!

Kunc Kolik jí je?

Mašát Šestnáct.

Kunc Právě takové mě nejvíc přitahují!

Mašát Já radši mladší —

Kunc A ráno?

Mašát Kafe a k němu perník.

Kunc Vída, perník!

[Postranními dveřmi vstoupí Helena]

Helena Tak co, kluci — neuděláme si kafe?

Mašát To je nápad! Kde je Marie?

Kunc Naše poupátko? To by měl vědět tuhle náměstek!

Gross Já?

Kunc No jen nezapírejte! Víme dobře, že po ní jedete!

Gross No dovolte!

Kunc Říkal jste jí brouku, pozorovatel to slyšel.

Jirka *[za scénou]* Ty musíš, Honzo, všechno shodit!

Kunc Hele, hleď a mlč, jo!

Mašát No tak, mládenci! *[volá]* Marie!

Helena Nech jí, žehlí mi spodničku. Udělám kafe sama. *[Volá k postranním dveřím]* Kde máte vařič?

178

[Postranními dveřmi přibíhá Marie s žehličkou v ruce,

vyndává ze zásuvky rychlovařič a odbíhá zpět]

Mašát *[Grossovi]* Nebudete se na nás zlobit, kolego náměstku, když nedostanete kafe? Máme ho totiž málo, vystačí tak tak pro nás —

Gross To nevadí, nemám ani chuť —

Mašát Tak Heleno, kolega náměstek kávu nechce, udělej tři, ale pro mě dvojitou! *[Kuncovi]* Co říkáš, doktore — dáme si ke kafi doutníček?

Kunc Máš?

Gross Kolegyně předsedkyně —

Helena *[volá k postranním dveřím]* Kafe je kde?

[Opět přibíhá Marie s žehličkou v ruce a vyndává z jiné zásuvky kávu. Ihned odbíhá zpět.]

[Mašát nabízí Kuncovi doutníky]

Gross Kolegyně předsedkyně —

Mašát To nejsou ledajaké!

Kunc *[bere si]* Dík!

[Mašát si také bere, oba si odborně zapalují. Gross to uvidí, nejprve se — jako obvykle — prohledává, pak vyndá bankovku a strká ji Mašátovi.]

Gross Směl bych — taky —

Mašát Nedoporučuji vám to, kolego náměstku, jsou strašně silné, nejste na to zvyklý, určitě byste se zakuckal —

Gross Jen jeden —

Mašát Myslím to vážně. Byl byste sám proti sobě.

[Gross zklamaně zastrčí peníze. Mašát a Kunc labužnický kouří]

Gross Kolegyně předsedkyně —

Helena Říkej mi Helčo. Co je?

Gross Kolegyně Helčo, u vás mohou — jak jsem slyšel — úředníci dostat materiály nutné k povolení překlada z ptydepe —

Mašát Husa, vizour a pak takovej doutník — to si dám líbit!

Kunc Řeknu ti — má říz!

179

Gross Povídám — u vás lze dostat materiály nutné k povolení překlady —

Helena *[volá k postranním dveřím]* Kam chodíte pro vodu?
Marie *[za scénou]* Já dojdu!

Helena *[Marie přibíhá postranními dveřmi, žehličku v ruce, bere odněkud kastrůlek a odbíhá zadními dveřmi]*
Gross *[Grossovi]* Cože?

Helena Vydám je každému, kdo nedostal v poslední době vyrozumění psané v ptydepe.

Gross Proč?
Kunc Přimo omamuje!
Mašát Aby ne!

Gross Povídám — proč s touto výjimkou?

Helena *[volá k zadním dveřím]* Kde máte šálky?

Marie *[za scénou]* Hned to bude —
[Marie přibíhá zadními dveřmi s žehličkou a kastrůlkem s vodou. Do vody vkládá vaříč, zapíná do zásuvky,

rychle vyndává odněkud šálky a lžičku, podává je Heleně a pak odbíhá postranními dveřmi.

Helena *[Grossovi]* Cože?

Gross Proč s touto výjimkou?

Helena Nemohu péce vydat osobně-evidenční materiály, když nevím, zda nejsou v rozporu se závěry z poslední inventarizace —
Gross A to by nešlo, aby vám dal úředník své vyrozumění k nahlédnutí?

Mašát Nebožtík Ilja Breiský kouřil jen tyhle! A že to byl nějaký gurmán!

Kunc Škoda ho!

Gross Povídám — to by nešlo, aby vám dal úředník své vyrozumění k nahlédnutí?

180

Helena *[volá k postranním dveřím]* Cukr!

[Marie — s žehličkou — přibíhá postranními dveřmi, podává odněkud pytlík a opět odbíhá zpět]

[Grossovi] Cože?

Gross To by nešlo, aby vám dal úředník své vyrozumění k nahlédnutí?

Helena Nesmím překládat žádné ptydeповé texty. *[K postranním dveřím]* Bude stačit!

Marie *[za scénou]* V šuplíku je ještě pytlík —

Gross A co má tedy úředník v takovém případě dělat?

Kunc Breiský taky rád husu, vid?

Mašát Ilja? Umlátil by se po ní!

Gross Povídám — co má tedy úředník v takovém případě dělat?

Helena *[volá k postranním dveřím]* Voda se vaří!

[Postranními dveřmi přibíhá Marie, staví žehličku na zem, vyptá vaříč, vytahuje ho z kastrůlku a vodu rozlévá do šálků]

[Grossovi] Cože?

Gross Co má tedy úředník v takovém případě dělat?

Helena Může si nechat své vyrozumění přeložit. Mládenci, dnes máte kafe jako hyp nagyp!

[Marie roznáší šálky — Mašátovi, Kuncovi, Heleně. Pak bere žehličku a zase odbíhá postranními dveřmi]

Kunc Nagyp avalyx?

Helena Nagyp hayfazut!

[Mašát, Kunc a Helena si půjčují lžičku, podávají si cukr a labužnický popíjejí kávu, zcela pohroužení do ptydeповé konverzace.

[Gross — stále zoufalejší —

obrací se z jednoho na druhého]

Gross Kolego Mašáte —

Mašát Hayfazut gyp andaxe. Prosím?

Kunc Andaxe bel jok andaxe zep?

181

Gross K překlady z prydepe žádáte povolení tady od kolegy doktora —

Helena Andaxe zep.

Mašát Ejch tut zep. Notut?

Gross Kolego doktore —

Kunc Gavych ejch lagorax. Prosím?

Helena Lagorax nagyp.

Gross K vydání povolení žádáte materiály tuhle od kolegyně Heleny —

Mašát Lagorys nabarof dy Iija Breiský cef o abagan.

Kunc Mavolde abagan?

Gross Kolegyně Heleno —

Helena Abagan fajfor! Prosím?

Mašát Fajfor? Nu rachaj?

Gross Materiály vydáte, teprve až bude mít úředník přeloženo vyrozumění —

Kunc Rachaj gun.

Helena Gun znojvep?

Mašát Znojvep yj.

Kunc Yj rachaj?

Helena Rachaj gun!

Mašát Gun znojvep?

Kunc Znojvep yj.

Helena Yj rachaj?

Mašát Rachaj gun!

Kunc Gun znojvep?

Gross *vychítne*! Ticho!

|| V tom okamžiku všichni zřichnou a ustanou, ovšem ne kvůli Grossovi, ale proto, že do místnosti právě zadními dveřmi tiše vstoupili Baláš s Kubšem. Gross je nevidí — je k nim obrácen zády ||

Jsem náměstek ředitele. a žádám, abych byl respektován. Můžete se posadit.

|| Všichni samozřejmě stojí dál.

182

Postranními dveřmi přichází nic netušící Marie — přes ruku nese vyžehlenou spodničku.

Když vidí situaci,

vyděšeně ji zmačká za zády a postaví se jako ostatní!

Jak jsem právě zjistil, může být úředníkovi našeho úřadu, který obdržel v poslední době ptydepové vyrozumění, přeložen ptydepový text v nejlépeším případě až tehdy, kdy bude mít přeloženo své vyrozumění. Ale co když tento úředník chce, aby mu bylo přeloženo právě jeho vyrozumění? Nejde to, protože jeho vyrozumění není dosud oficiálně přeloženo! Čili: co se praví v našem vyrozumění, se můžeme dozvědět jen tehdy, když to víme. Cítíte ten paradox? A já se vás ptám: co má dělat prostý pracovník našeho úřadu — ať už běží o kohokoliv — aby se dostal z tohoto začarovaného kruhu?

|| Všetinu je hrobové ticho, pak promluví Baláš ||

Baláš Naučit se ptydepe, kolego náměstku! *|| ostatním ||* Můžete se posadit.

|| Všichni si okamžitě sednou, pauza.

Marie — *spodničku stále ukryvající za zády — přeběhne vylekaně na své místo za stůl!*

Gross *tiše*! Vy jste tady?

Baláš Teprve chvilí —

Gross Nic jsem neslyšel —

Baláš Vstoupili jsme tiše.

Gross Promiňte, prosím, že jsem —

Baláš Jsou věci, kolego náměstku, které se nedají prominout. A když někdo v údobí, kdy celý náš úřad vede statečný boj za pro sazenci a zavedení ptydepe, mluví s tak škodolibým důrazem a potměšilou ironií v souvislosti s činností našich úředníků o jakémsi — cituji doslova — „začarovaném kruhu“, pak je to něco, co už vůbec prominout nelze.

Gross Když dovolíte, kolego řediteli, to, na co jsem si dovolil ukázat, to je prostě fakt —

183

Baláš No a? Přece nebudeme padat na kolena před fakty!
|*Dlouhá pauza, pak se ozve Gross tichým, zlomovým hlasem*|\nGross Přiznávám v celém rozsahu svou vinu a uvědomuji si plně důsledky, které z ní pro mě plynou. Svě přiznání rozšiřuji ještě o udání na sebe sama, že jsem dal protiprávní příkaz k povodné autentizaci svého soukromého sešitu, čímž jsem se dopustil zneužití úřední moci. Učinil jsem tak proto, abych odvrátil pozornost od skutečnosti, že jsem odcizil razítko s bankovním spojením, abych je použil pro svou osobní potřebu. Žádám, abych byl co nejpřísněji potrestán!\nBaláš Myslím, že není za těchto okolností udržitelné, abyste nadále setrval v našem úřadě. Co říkáš, Kubši?
|*Kubš přitaká*|

Určité ne. Dostavte se zítra ráno do mé kanceláře. Vyřídíme formality spojené s vaším odchodem. |*zvola*| Jirko, vylez. Buděš dělat náměstka. |*Ostatním*| Můžete se rozejít! Kubši, jdem!

|*Baláš s Kubšem odejdou zadními dveřmi, Mašát, Kunc a Helena postranními.*

Gross stojí uprostřed scény a nehnutě ztrá před sebe.

Marie se na něho mlčky dívá, zdá se, že by mu chtěla nějak pomoci. Pak vezme krabici s doutníky a nesměle mu nabízí.

Postranními dveřmi nahlédne Helena

Helena |*Maru*| Prý mají naproti melouny, přineste mi jich deset! Když budete rychlá, dostanete ochutnat!
|*Helena zmiž, Marie rychle odloží doutníky, vezme sítovku a odkvapí zadními dveřmi.*\nGross svěčí hlavu, vezme svůj hasičí přístroj a pomalu a vážně odchází zadními dveřmi. Ve zdi se zároveň otevírají tajná dvířka a z nich se souká —

po kolenu a pozpátku — Jirka.
Když je celý na scéně, napřímí se, protáhne, švihácky se upraví, pak vezme z krabice doutník, zapálí si ho a důstojně odchází zadními dveřmi

KONEC ŠESTÉHO OBRAZU

PŘESTÁVKA

SEDMÝ OBRAZ

Kancelář ředitele. Za stolem sedí Baláš a třídí poštu, jako Gross na začátku hry. Vedle něho sedí Kubš a hledí bez zájmu do nějakých papírů. U jednoho dopisu se Baláš najednou zarazí, zakrouť hlavou a pak si ho začne číst nahlas.

Baláš |*čte*| Ar ok utuh d utoked yle umobert ehosome, ragedv dy, orts uner re kyrg ydnek, vyla edyvyz uzed, ladnyvk ref unyket yles —
|*Baláš odloží dopis, váhá, pak se obrátí na Kubše*|

Ty neumíš pydepe, vid?

|*Kubš zakrouť hlavou*|

Už ses to taky moh naučit!

|*Postranními dveřmi nahlédne Mašát*|

Mašát Promiňte, že ruším — |*Kubšovi*| Vašíku, mohl bys na okamžik?

|*Kubš rychle vstane a odchází s Mašátem postranními dveřmi.*

Baláš se za nimi chvíli přeokapeně dívá,
zadními dveřmi mezitím tiše vstoupí Gross s hasičím přístrojem v náručí

Baláš |*pro sebe*| Vašíku?

[Baláš zakroutí nechápavě hlavou, pak se opět zahledí do svého dopisu. Po chvíli se nasměle ozve Gross]

Gross

Dobry den —

Baláš

[lekne se, pak] Vy jste tady?

Gross

Teprve chvíli —

Baláš

Co chcete?

Gross

Kolego řediteli, měl jsem dnes za vámi přijít — kvůli svému odchodu z našeho úřadu —

Baláš

Teď nemám čas, přijďte za chvíli —

Gross

Promiňte, děkuji, přijdu —

[Gross rychle vycouvá zadními dveřmi. Postranními dveřmi se vrátí Kubš a usedne na své místo]

Baláš

Co chtěl?

[Kubš naznačí, že nic důležitého. Baláš pochybovačně zavrtí hlavou a zahledí se opět do svého dopisu. Zadními dveřmi vstoupí Hana v kabátě a s taškou]

[Baláš pochybovačně zavrtí hlavou a zahledí se opět do svého dopisu. Zadními dveřmi vstoupí Hana v kabátě a s taškou]

[Baláš pochybovačně zavrtí hlavou a zahledí se opět do svého dopisu. Zadními dveřmi vstoupí Hana v kabátě a s taškou]

Hana

Dobré jitro —

Baláš

[nevzhlédnuv] Dobré jitro —

[Hana si odloží kabát na věšák, usedne na své místo a začne se česat. Baláš se k ní po chvíli obrátí]

[Hana si odloží kabát na věšák, usedne na své místo a začne se česat. Baláš se k ní po chvíli obrátí]

[Hana si odloží kabát na věšák, usedne na své místo a začne se česat. Baláš se k ní po chvíli obrátí]

Haničko —

Hana

Prosím, kolego řediteli?

Baláš

Vy umíte pydepe, že jo?

Hana

Bohužel ne.

Baláš

Jakto? Copak nechodíte do pydepového učiliště?

Hana

Chodila jsem tam, ale musela jsem toho nechat. Mohu si dojit pro mléko?

Baláš

Proč?

Hana

Nestačila jsem na to. Mohu si dojit pro mléko?

Baláš

Že se nestydíte! Sekretářka ředitele a nemůže se naučit pydepe!

Hana Mohu si dojit pro mléko?

Baláš

[Hana si bere láhev a rychle odchází zadními dveřmi]

Doufám, že s sebou to takhle nedopadne!

[Kubš se zatváří rozpačitě. Postranními dveřmi nahlédne Kunc]

Kunc Buď zdráv, kolego řediteli! Můžeš mi na chvíli pustit tuhle

Váška?

Baláš Pro mě za mě —

Kunc Děkuji, buď zdráv!

[Kunc pokyne Kubšovi, ten rychle vstane a oba odejdou postranními dveřmi.]

[Baláš se za nimi popuzeně dívá, zadními dveřmi mezitím tiše vstoupí Gross s hasičtím přístrojem]

[pro sebe] Vášku! Vášku! Vášku!

[Zahledí se opět do svého dopisu]

Gross Dobry den —

Baláš Vy jste tu zas?

Gross Říkal jste, kolego řediteli, že mám přijít za chvíli —

Baláš Tim jsem nemyslel takhle krátkou chvíli!

Gross Tak promiňte, přijdu později, promiňte —

[Gross couvá ke dveřím]

Baláš Poslyšte —

Gross Prosím, kolego řediteli? —

Baláš Vlastně nic —

Gross Přál jste si něco?

Baláš Ne, ne, můžete jít —

[Gross vycouvá zadními dveřmi. Postranními dveřmi se vrací Kubš a usedá na své místo] Co chtěl?

[Kubš se zatváří neurčitě]

Nelíbí se mi, že tě tak důvěrně oslovují —

[Kubš rozpačitě krčí rameny. Zadními dveřmi se vrací Hana s mlékem, napije se, pak pokračuje v česání. Pauza]

Baláš *[Haně]* To je to ptydepe tak těžké?
Hana Klade nesmírné nároky na paměť, kolego řediteli.
Baláš Když to mužou zvládnout jím —
Hana Zvládne to málokdo, kolego řediteli, většina úředníků už musela studia zanechat.
Baláš Kdyby toho nechali všichni, vy máte vytrvat!
Hana Vždyť vy jste také po první léce odpadl, kolego řediteli!
Baláš To je něco jiného! Já studium přerušil z pracovních důvodů! Anebo si myslíte, že to je jen tak — řídit tenhle kolos? A ještě v téhle době? Jen to pojdte zkusit a uvidíte!
Hana Ptydepe je ale skutečně neobyčejně náročné, kolego řediteli. Prý je založeno na pochybných principech. Mohu si dojít pro housky?
Baláš Kdo to řekl?
Hana Tuhle kolega Kubš —
Baláš Ten jistě ne! A když, tak jen z legrace! A kdo u nás vlastně ptydepe opravdu umí?
Hana Jedině kolega učitel a kolegové z překladačského střediska, kolego řediteli. Mohu si dojít pro housky?
Baláš No prostím! A pak že to není v lidských silách!
Hana Mohu si dojít pro housky?
Baláš Běžte!
*[Hana si bere síťovku a odchází zadními dveřmi.
Sotva odejde, obrátí se Baláš vztekle na Kubše]*
Baláš Moc zvanáš, moc!
[Postranními dveřmi nahlédne Helena]
Helena Nazdar, děcka! *[Kubšovi]* Vašíku, prostím tě —
[Kubš rychle vstane a odchází]
Zatím čau!
*[Helena a Kubš odejdou postranními dveřmi.
Baláš vztekle vyskočí,
nepozoruje, že zadními dveřmi opět tiše vstoupil Gross
s husičím přístrojem]*

Baláš *[pro sebe]* Já mu dám Vašíku!
[Baláš usedne, zadírá se opět do svého dopisu. Pauza. Pak se ozve

Gross

Dobrý den —
Baláš Vy jste tu zas?
Gross Říkal jste, kolego řediteli, že mám přijít za chvíli —
Baláš Tím jsem nemyslel takhle krátkou chvíli!
Gross Tak promiňte, přijdu později, promiňte —
[Gross couvá ke dveřím]
Baláš Poslyšte —
Gross Prosim, kolego řediteli?
Baláš Vlastně nic —
Gross Přál jste si něco?
Baláš Jen jsem vám chtěl říct, že jsem to včera asi trochu přehnal — to víte, byla tam spousta lidí, nevěděl jsem, kdo je mezi nimi — taky nervy jsem měl už trochu pocuchané po tom všem —
Gross Děkuji — jste laskav — děkuji — ta výpověď ale platí, že?
Baláš Výpověď? Notak protentokrát snad nebude nutné sahat k tak drastickým opatřením. Náměstka přirozeně už dělat nemůžete —
Gross Přirozeně —
Baláš Ale měl bych pro vás jinou možnost —
Gross Vážně? Jakou?
Baláš Uvolnilo se místo pozorovatele —
Gross Myslíte, že bych to svedl?
Baláš Zatím vás tam dám na zkoušku. Uvidíme, jak to půjde —
Gross Jste tak laskav, kolego řediteli! Kdy mohu nastoupit?
Baláš Třeba ihned —
Gross Děkuji vám, kolego řediteli, srdečně děkuji!
*[Gross vycouvá zadními dveřmi. Postranními dveřmi se vrací Kubš
a usedá na své místo]*

Baláš Co chtěla?

[Kubš se neurčitě zatváří]

Nezahrávej si se mnou!

*[Zadními dveřmi se vrací Hana se síťkou
plnou housek. Ukládá je do tašky, usedá a opět se česá.]*

[Haně] Kdo ještě říká, že je ptydepe založeno na pochybných principech?

Hana Všichni mimo vás, kolego řediteli.

Baláš Nepřehánějte!

Hana Skutečně.

Baláš A co ještě říkáš?

Hana Že na to taky přijdete, prý to je jenom otázka času.

Baláš No vidíte! A tohle má člověk za všechno, co pro ně udělal!

[Baláš podává Haně svůj dopis.]

Nepoznáte aspoň, čeho se to může týkat?

Hana *[přečítá dopis očima]* To by mohlo být buďto vyzoomění o poslední inventarizaci —

Baláš To těžko —

Hana Anebo nějaký protest.

Baláš Jaký protest?

Hana To nevím.

Baláš Proč by to měl být zrovna protest?

Hana Rozkřiklo se prý, že protesty, psané v ptydepe, mají při jednávání přednost.

Baláš Odkud to máte?

Hana Slyšela jsem to dneska v pekárně.

Baláš Jestli si někdo vzpomněl, že bude protestovat, tak — odchá-
zím na oběd —

[Baláš popadne svůj dopis a odchází zadními dveřmi.]

Hana *[volá za ním]* Nechte si chutnat, kolego řediteli, je dneska guláš!

KONEC SEDMÉHO OBRAZU

Ptydepové učiliště. Vše jako minule, jen s tím rozdílem, že Perina teď přednáší pro jediného úředníka — Kalouse. Ostatní židle jsou prázdné.

Perina A nyní vyjmenuji — čistě pro první orientaci — některé nej-
běžnější ptydepové citoslovce. Nuže: naše ach se řekne
zukyba, naše au se řekne bykur, naše ou se řekne hayf dy
doretob, naše ouvej se řekne bolypak juz, citoslovce údivu je
se řekne zyk, naše jéje není ovšem zykzyk, jak mi někteří žáci
nesprávně říkají, ale zykzym —

*[Zadními dveřmi vstoupí Gross s hasičím přístrojem, projde místností
a odejde postranními dveřmi.]*

— jémine se řekne varylaguf yb de solas, nebo také někdy, to
ovšem vzácněji, borybaf, pať jako symbol výstřelu nebo
nějaké rány je hetegyx ujhoby, pať ale ve smyslu hovorového
výrazu pro údiv je maluz rog. Oj se řekne hatum.

Kalous *[hlásí se]* Proším —

Perina Proším?

Kalous *[vstane]* Mohl byste nám říct, jak se řekne v ptydepe hop?

Perina Mykl.

Kalous Děkuji. *[Usedne]*

Perina Pst se řekne cetudap, hm se řekne vamy, básnické ó je v pty-
depe hrulugyp. Hů se překládá většinou jako lymr, i když já
bych dal přednost výrazu mryb uputr. Naše důležité hurá se
v ptydepe řekne frnygko jeřf dabux altep dy savarub goz
terexes. A tať malá prověrka paměti! Jémine?

[Kalous se hlásí]

Kalous!

Kalous *[vstane]* Varylaguf yb de solas. *[usedne]*

Perina Oj?

[Kalous se hlásí]

Kalous!

Kalous *vstane* | Hatum. | *Usedne* |
Perina Psst?
| *Kalous se hlásí* |
Kalous!
Kalous *vstane* | Cetudap. | *Usedne* |
Perina Paf?
Kalous Jako symbol výstřelu?
Perina Ne, ve smyslu hovorového výrazu pro údiv!
| *Kalous se hlásí* | Kalous!
Kalous *vstane* | Maluz rog.
Perina *opravuje výslovnost* | Maluz —
Kalous Maluz —
Perina Maluz —
Kalous Maluz —
Perina Poslouchejte dobře: m a l u z —
Kalous M a l u z —
Perina S výslovností jste na tom špatně. Jak se řekne jé?
Kalous Zyk.
Perina A jéje?
Kalous Zykzyk.
Perina Zykzym!
Kalous Promiňte, zapomněl jsem —
Perina Ivane, Ivane — Hopsa!
Kalous To jsme, prosím, ještě neprobírali —
Perina Nevymlouvejte se! Prostě to nevíte! Hurá!
Kalous Frygko jefr dabux altep dy savarub gop terexes.
Perina Zase špatně! Goz terexes!
Kalous Totiž goz terexes —
Perina Takové důležité slovíčko! Ne, ne, Kalous, takhle bychom si nerozuměli. Vkládal jsem do vás tolik nadějí a vy jste mě co? No? No zklamal! Ano, zklamal! Ne, ne, takhle by to dál co? No? No nešlo! Určitě ne! To bychom tady z toho za chvílku měli co? No? No odpovzte!

192

Kalous Nevím —
Perina Jen se namáhejte!
Kalous Mateřskou školku?
Perina Ne.
Kalous Polepšovnu?
Perina Ne.
Kalous Holubník?
Perina No samozřejmě, holubník! Ne, ne, za těchto okolností nemůžete pokračovat ve studiu! To byste mi jen brzdil výuku a zdržoval ostatní. Opusťte, prosím, učebnu!
| *Kalous si bere aktovku a smutně odchází zadními dveřmi* |
| *k prázdné scéně* | Pokračuji ve výkladu. Haló se řekne trevunt, vida překládáme kavlyz ubahaj kupit, hele se řekne hofro gaborte, uf překládáme —

KONEC OSMÉHO OBRAZU

DEVÁTÝ OBRAZ

Sekretariát překladatelského střediska. Místnost je chvílku prázdná, pak zadními dveřmi vstoupí Marie se síťovkou plnou cibule, projde a odejde postranními dveřmi.

Marie *za scénou* | Tady je ta cibule, kolegyně předsedkyně.

Helena *za scénou* | Dejte mi to támhle ke skříní!

| *Marie se vrátí postranními dveřmi*

| *s prázdnou síťovkou, usedne ke stolu a chvílku úřaduje.*

| *Pak se několikrát rozhlédne,*

| *náčez vyndá ze zásuvky zrcátko, postaví je před sebe,*

| *pak vyndá opatrně nový klobouček,*

| *nasadí si ho a před zrcátkem zkouší*

193

Gross *[za scénou]* Sluší vám —
[Marie se lekne, rychle si strhne klobouček, nache ho do zášuvky, schová zrcátko a vypláchně se rozhlíží]
 Marie *[za scénou]* Nebojte se — to jsem já — Gross —
 Gross *[oddychně si, pak]* Kde to jste?
 Marie *[za scénou]* Dělam tady teď pozorovatele —
 Vy? Ne!
 Gross *[za scénou]* Ano. Baláš ustoupil od výpovědi a nechal mě tady, zatím na zkoušku.
 Marie Vy? Pozorovatele?
 Gross *[za scénou]* Opravdu! A je to dokonce pro mě za daných okolností nejlepší řešení! Jen co si zvyknu na ten stísněný prostor —
 Marie No vidíte — a já vám schnala místo!
 Gross *[za scénou]* Skutečně? Jaké?
 Marie U divadla.
 Gross *[za scénou]* Vždyť já neumím hrát!
 Marie Něco malého byste svedl. Vždycky se objeví role nějakého toho sluhy, posla nebo dělníka! A v nehorším byste mohl napovídat —
 Gross *[za scénou]* To leda! Vy máte k divadlu nějaký užší vztah?
 Marie Mám u divadla bratra.
 Gross *[za scénou]* Jste hodná —
[Pauza]
[za scénou] Marie —
 Marie Proším?
 Gross *[za scénou]* Je to zvláštní — musím se na vás pořád dívat —
 Marie Kolego —
[Postranními dveřmi nahlédne Helena]
 Helena Prý mají naproti citróny, doneste mi jich kilo —
[Marie vezme ze zášuvky sítovku a odkvapí zadními dveřmi. Helena zmizí. Krátká pauza, pak zadními dveřmi vstoupí energicky Baláš.]

*Rozhlédne se, prohlédá kapsy, cigarety však nenajde.
 Pak se obrátí k tajným doříčkám]*

Baláš Jste tam?
 Gross *[za scénou]* Samozřejmě, kolego řediteli!
 Baláš A jak to jde?
 Gross *[za scénou]* Děkuji, dobře.
 Baláš Hodně cizích lidí?
 Gross *[za scénou]* Jenom tři návštěvy na pětce.
 Baláš Sami v místnosti?
 Gross *[za scénou]* Jeden, chvilku.
 Baláš A choval se?
 Gross *[za scénou]* Slušně.
 Baláš Dobrá. Myslím, že to dokážete. A co jinak?
[Pauza]
 Gross *[za scénou]* Jak prosím — jinak?
 Baláš Co se říká například mezi úředníky o ptydepe?
[Pauza]
 Gross *[za scénou]* Nezlobte se, kolego řediteli, ale já — jak bych to řekl — já — já nejsem přece to — rozumíte?
 Baláš Rozumím. Jste v zajetí starých předsudků. Musíte ale pochopit, že jde o službu dobré věci. Je to dokonce v určitém smyslu vaše mravní povinnost!
[Postranními dveřmi vstoupí Mašát a rychle míří k zadním dveřím]
[Mašátovi] Moment!
[Mašát se zastaví] Tak jasné?
[k tajným doříčkám] Tak jasné?
 Gross *[za scénou]* Jasné, kolego řediteli.
 Baláš *[Mašátovi]* Tak co, jak jde překládání?
 Mašát Velmi dobře.
 Baláš Kolik jsi už přeložil textů?
 Mašát Do ptydepe nebo z ptydepe?
 Baláš Tak třeba do ptydepe.
 Mašát Jeden. Dělam na druhém.

Baláš Tak málo?
 Mašát To není málo.
 |*Postranními dveřmi vstoupí Kunc a míří k zadním dveřím* |
 Baláš |*Kuncovi* | Moment!
 |*Kunc se zastaví* |
 Mašát |*Mašátovi* | To to jde tak pomalu?
 Každý výraz má v pydepe několik variant a je proto nutné s autory překládaných textů konzultovat zvlášť každé slovo, abychom věděli, jak bylo myšleno a jakou pydepovou variantu použít. Vid, doktore?
 Kunc Autoři textů se nemožou kolikrát ani sami mezi sebou dohodnout; ze své mateřštiny takovou přesnost neznají —
 Mašát Významové odstíny jednotlivých slov jsou v pydepe natolik jemné, že je spousta úředníků vůbec nemůže pochopit —
 Baláš Proč si tedy nevezmeš pomocníky?
 Mašát Víš přece, jak jsme na tom s kádry! No řekni, doktore!
 Kunc Zatím se nám vlastně ještě nikdo pořádně pydepe nenaučil. Jediný Pekárek, a ten odešel k paroplavbě —
 Baláš Musíš tedy zrychlit překládání! Však on se svět nezboří, když bude občas nějaké to slovíčko jinak!
 |*Zadními dveřmi nahlédne Kubš,*
Baláš ho nevidí, Kubš se tázavě dívá na Mašátia,
ten mu naznačí, že už jde |
 Mašát Promiň, kolego řediteli, ale mám teď nějaké jednání —
 Baláš Tak běž —
 |*Mašát odkvapí zadními dveřmi,*
Kunc chce jít s ním |
 Počkej, doktore, jenom maličkost. Pověz, jak se pydepe vlastně osvědčuje — z odborného hlediska?
 Kunc Těžko říct, nemám dosud žádné podklady ke statistikám, takže si nemožou udělat názor —
 |*Postranními dveřmi vstoupí Helena,*
míří k zadním dveřím |

Baláš |*Heleně* | Moment!
 |*Helena se zastaví* |
 |*Kuncovi* | Jaké mají zkušenosti jinde?
 Kunc Celkem dobré. Až na to, že všude, kde pydepe začalo ve větší míře fungovat, začalo automaticky přejímat některé vlastnosti přirozeného jazyka, různé ty emocionální příděchy, nepřesnosti a mnohoznačnosti. Že jo, Hejčo?
 Helena Ano. Slyšela jsem dokonce od kluků, že čím víc člověk pydepe používá, tím hlouběji se pydepe těmito vlastnostmi znečišťuje.
 Baláš Emocionální příděchy, říkáte? Vždyť tím ale pydepe zuráčí svůj nejvlastnější smysl!
 Kunc Lze to tak říct.
 |*Zadními dveřmi nahlédne Kubš, kyne tíše na Kunce, ten naznačuje, že už jde* |
 Baláš Co se proti tomu dá dělat?
 Kunc Celkem nic. Nežlob se, kolego řediteli, ale mohl bych jít?
 Mám teď jakési jednání —
 Baláš Tak běž —
 |*Kunc odkvapí zadními dveřmi, Helena chce jít za ním* |
 Počkej, Hejčo!
 Helena Co je?
 Baláš Poslyš, my dva jsme spolu vždycky dovedli mluvit jako chlap s chlapem. Řekni mi na rovinu, ale opravdu na rovinu: nemáš pocit, že nám to s pydepe nejde všechno tak, jak by mělo — a že nám, otevřeně řečeno, i leccos vážné?
 Helena Márn, Honzo.
 Baláš Díky!
 |*Zadními dveřmi nahlédne Kubš* |
 Helena Můžu jít?
 Baláš Běž, děvče —
 |*Helena odkvapí zadními dveřmi.*
Baláš přechází zamýšleně po místnosti,
pak usadne a opět promluví k tajným dvořákám |

Kolego Grossi —
 Gross *[za scénou]* Prosim, kolego řediteli!
 Baláš Doufám, že ten včerejšek neberete vážně, to byl jen takový tyátr. Budu ti tykat, jo?
 Gross *[za scénou]* Samozřejmě, kolego řediteli, budu rád!
 Baláš A vůbec — polez ven, člověče! Přece nebuděš dělat takovou práci! Ty! Nechápu, proč bys nemohl zůstat dál náměstkem!
 Gross *[za scénou]* Po tom všem?
 Baláš Musíme přece, sakra, něco riskovat! Já tě prostě nedám! Máme teď určitě těžkosti — s ptydepe nám nejde všechno tak, jak by mělo —
 Gross *[za scénou]* Slyšel jsem —
 Baláš A v téhle situaci tě tady prostě potřebuju!
[Tajnými dvičky se vysouká po kolenou a pozpátku Gross]
 Posad se!
[Gross usedá]
 Kde je nadšení, které všichni měli, když jsme s ptydepe začali! Víš, já šel za ptydepe jako beran — nespal jsem — dírel — organizoval — pil jsem jen vodu — jedl fenmetrazin — když šlo o věc, neznal jsem bratra — no však si jistě vzpomínáš —
 Gross Vzpomínám —
 Baláš Byla to nejlepší doba mého života. A vidíš — takhle to dopadá! To jsme přece nechtěli!
 Gross Však ono se to zas nějak dá dohromady —
 Baláš Poslyš, Pepku, my to spolu zase všechno dáme do pořádku! Ty máš zkušenosti z dřívějška — víš, jak se to dělalo, když to klapalo — já zase vím, jak by se to mělo dělat, aby to klapalo — když se spojíme, tak by v tom byl čert, aby to nešlo! Máš večer čas?
 Gross Ano —
 Baláš Sejdeme se někde v klidu u piva a všechno si to pořádně promyslíme! Uděláme si takovej malěj fárplán, abysme věděli,

jak na to. O koho jinýho se tady můžu opřít, když ne o tebe?
 Gross Ale já —
 Baláš *[přeruší ho]* A teď jdi pro Jirku, ať zase hezky nakluše do pozorovatelny. Už se v tom osvědčil a musí pochopit, že ve vyšších funkcích teď potřebujeme především odborníky.
 Gross *odejde zadními dveřmi.*
Delší pauza.
 Baláš *se prohledává,*
ale cigarety nenalézá.
 Podívá se na hodinky. Pak se zadními dveřmi vrátí Mašát,
 nese desky a rychle míří k postranním dveřím
 Baláš Zdeňku!
[Mašát se zastaví]
 Ještě jsi mi neřekl, jak jsi na tom s překlady z ptydepe!
 Mašát Z ptydepe jsem nepřeložil ještě nic.
[Zadními dveřmi vstoupí Kunc,
nese desky a míří k postranním dveřím]
 Baláš Doktore! *[Kunc se zastaví. Mašátovi]* Jak to?
 Mašát Nikdo si ještě nepřinesl povolení tady od Kunce.
 Baláš Doktore, proč nechceš nikomu vystavit povolení k překladu?
 Kunc Copak můžu vystavovat povolení bez osobně-evidenčních materiálů?
[Zadními dveřmi vstoupí Helena,
nese desky a míří k postranním dveřím]
 Baláš Helčo! *[Helena se zastaví. Kuncovi]* A to ti ještě nikdo ty materiály od Heleny nepřinesl?
 Kunc Nikdo.
 Baláš Helčo! Proč nikomu nechceš vydat ty zatracené evidenční materiály?
 Helena Můžu je vydat jedině, až budu vědět, že nejsou v rozporu se závěry, obsaženými ve vyrozuměních, a tyto závěry se nemůžu dozvědět, protože vyrozumění jsou psána v ptydepe a já, jak víš, nesmím překládat. Citrony mi to děvče ještě nepřineslo?

Baláš Proč jim to tedy nepřekládá Mašát?
 Mašát Překládám jen na Kuncovo povolení!
 Baláš Tak musí Kunc dávat povolení!
 Kunc Nemůžu, když nikdo nemá materiály od Heleny!
 Baláš Slyšíš to, Helčo? Musíš přeci jen vydávat ty materiály!
 Helena Vždyť nesmím překládat!
 Baláš Proč jim to tedy nepřekládá Mašát?
 Mašát Překládám jen na Kuncovo povolení!
 Baláš Tak musí Kunc dávat povolení!
 Kunc Nemůžu, když nikdo nemá materiály od Heleny!
 Baláš Slyšíš to, Helčo? Musíš přeci jen vydávat ty materiály!
 Helena Vždyť nesmím překládat!
 Baláš Proč jim to tedy nepřekládá Mašát?
 Mašát Překládám jen na Kuncovo povolení!
 Baláš Tak musí Kunc dávat povolení!
 Kunc Nemůžu, když nikdo nemá materiály od Heleny.
 Baláš Slyšíš to, Helčo? Musíš přeci jen vydávat ty materiály!
 Helena Vždyť nesmím překládat!
 Baláš To by mě zajímalo, kdo si tenhle začarovaný kruh vymyslel!
 Všichni *[šorově]* Ty, kolego řediteli!
 Baláš No a? Tehdy byla přece docela jiná situace! Tehdy to mělo
 hluboký smysl! Dnes jsme ale už dál a proto zavádím s oka-
 mžitou platností tyto zjednodušující změny v dosavadních
 směrnicích o překládání pydepových textů: Za prvé: Helena
 může vystavovat osobně-evidenční materiály, aniž by znala
 obsah vyrozumění. Za druhé: Kunc může vydat povolení
 k překladu i bez osobně-evidenčních materiálů. Za třetí:
 Mašát nebude při překládání žádné povolení od Kunce vy-
 žadovat. Jasně? Že si můžeme dovolit tato opatření, je dalším
 výmluvným dokladem správnosti našeho pydepe!
[Baláš podá Mašátovi svůj dopis]
 A teď mi to přelož!
 Mašát *[žže]* Protest. My, níže podepsaní pracovníci účtárny, ostře

protestujeme proti umístění našich kanceláří ve sklepech a ozna-
 mujeme, že už nadále nemůžeme pracovat v takových pod-
 mínkách, jaké nyní máme —

Baláš *[přerušil ho]* To stačí! Můžete pokračovat v práci —
[Baláš odejde zadními dveřmi.]

Mašát, Kunc a Helena chvilku mlčky stojí,
 pak se pootoží za zadní dveře, objeví se Kubš a pokyne jim,
 aby šli za ním. Všichni rychle odejdou zadními dveřmi.

Pauza. Pak zadními dveřmi přicházejí Gross s Jirkou.
*[Jirka je nasupený, mračí se,
 vztekale kopne do věšáku, pak do stolu,
 pak si odplivne, poklekne a začne se soukat do tajných dvířek.]*

Když je umrtí, vyhodí odtud popuzeně hasičí přístroj. Gross ho vezme
 a zamíří k zadním dveřím.

Vtom jimi ale vstoupí Marie se sítovkou
 plnou citrónů. Když spatří Grosse, překvapeně se zastaví!

Marie Víte, co by z toho bylo, kdyby vás tady někdo viděl?
 Gross Nejsm už pozorovatelem —

Marie Jakto?

Gross Baláš mě udělal zase náměstkem —

Marie Gratuluju!

Gross Prosím vás — k čemu? Bylo by pro mě lepší, kdybych mohl
 zůstat pozorovatelem —

Marie Rozumím — nečekají vás asi příjemné úkoly —

Gross Nemluvm o tom! Mějte se tu hezky — a přijďte se někdy za
 mnou podívat!

[Gross opět zvolna zamíří k zadním dveřím]

Marie Kolego náměstku —

Gross *[zastaví se]* Ano?

Marie Už vám někdo přeložil tamto — co jste chtěl včera přeložit?

Gross Vyrozumění? Ne. A nikdo mi to podle platných nařízení
 ani přeložit nemůže. A snad je to nakonec lepší —

Marie Myslíte, že bude záporné?

Gross Naučil jsem se čekat vždycky to nejhorší — Marie Oni vám při inventarizaci na něco přišli? Gross Ne. Měl jsem sice zrovna razítko doma, to je pravda, ale

nosil jsem ho domů z pracovních důvodů, a ne kvůli dětem, jak mi předhazují. Jestli si s ním hrál Otká za celou dobu dvakrát!

Marie Když máte čisté svědomí, tak se nemáte čeho bát! Vaše nevina se prokáže, musíte ale bojovat! Já věřím, že když se neustupuje, musí pravda vždycky nakonec vyjít na povrch!

Gross *Jde k Marii, smutně se na ni usměje a pohladí ji po tváři* Co vy víte o světě, milé dítě! Ale přesto: kéž byste vždycky zůstala taková! Víte, člověk musí být v životě pevný! Já bohužel moc pevný nikdy nebyl, jsem spíš takový intelektuální typ, nerozhodný, pořád plný pochyb a ohledů, spíš snílek než muž činu — a to je moje smůla.

[Pauza]

Když to tak vezmu kolem a kolem, vidím, že mnoho věcí jsem si v životě vlastně zpackal sám. Obvykle jsem příliš brzy ustupoval, příliš snadno jsem podléhal výhrůžkám, příliš jsem důvěřoval lidem.

[Pauza]

Jestli budu mít ještě někdy vliv na běh věcí, pokusím se dělat všechno jinak! Míň duchaplných slov, ale víc reálných činů; věcnost, chladná hlava, neústupná hrdost, přísnost a kritičnost — předevuším na sebe sama — to jsou vlastnosti, které mi vždycky scházely!

[Pauza]

Snad je to částečně tím, že patřím k takové divné, ztracené generaci — rozdali jsme se v drobných, nejlepších léta svého života jsme investovali do věcí, které za to nestály, a tak dlouho jsme mluvili o velkém poslání, které máme, až jsme dočista zapomněli něco skutečně velkého vykonat. No prostě — litali jsme v tom pěkně! Ale já věřím — aspoň pokud jde o mě —

202

že si to dokážu aspoň reálně a bez hysterické sebelítosti přiznat, že se z těch všech otrěsů dokážu vzpamatovat, že jsem pořádně ještě schopen za vším, co bylo, udělat pořádnou tečku a začít docela znovu a docela jinak!

Marie *dojatě* Máte s sebou to své vyrozumění?

Gross Snad nechcete — Marie

Jsem dospělá a vím, co dělám. Dejte to sem!

Marie *Gross vydá své vyrozumění, podá je Marii, ta je vzrušeně šle*

šle Vážený kolego řediteli, poslední inventarizace na vašem úseku ukázala, že vznesen obvinění z pravidelného odcizování razítka s bankovním spojením pro nepřislušné účely je ve vašem případě zcela bezpředmětné a že je naopak nutné vyšetřit úřad svěřence pozitivní výsledky, jasně prokazující, že zdvihnout její vysoce pozitivní odpovědně a že zasluhujete tudíž vedete úřad svědomitě a odpovědně a že skutečnost, že odplnou důvěru. Potvrzuje to ostatně také skutečnost, že od začátku zastáváte zcela ujasněné stanovisko v otázce ptydepe. Náš vztah k této akci byl vždycky naprosto odmítavý, proto tože ji hodnotíme jako hluboce škodlivý pokus postavit úřední styk na zmatený, nereálný a antihumanistický základ a svěst oprávněnou snahu o jeho maximální přesnost na vyložené scestí. Doporučujeme vám, abyste co nejrozhodněji a nejrychleji zlikvidoval všechny případné pokusy zavést do vašeho úřadu ptydepe a abyste ostře zúťtoval se všemi, kdo ohledu depe šířili kvůli svému osobnímu prospěchu a bez ohledu na jeho důsledky. Přejeme vám mnoho úspěchů v další práci a jsme s kolegiálním pozdravem — podpis nečitelný.

Gross *po chvíli vážně* Děkuji vám, Marie. Konečně mám příležitost dokázat, že je ve mně víc občanské statečnosti, než kolik jsem jí zatím kdy v životě uplatnil! Slibuji vám, že tentokrát už neuhnou před ničím, i kdybych tím riskoval existenci!

Gross uchopí svůj hasičský přístroj a energicky zamíří k zadním dveřím. Marie plaše vyhrkne

Marie Líbíš se mi —

203

Gross Tvou sympatii si teprve musím zasloužit! Nazdar!

[Gross odejde zadními dveřmi. Pauza]

Jirka *[za scénou]* Udělala jsi blbost, Marie!

Marie *[zděšeně]* Vy jste tady?

Jirka *[za scénou]* Před chvílí jsem se vrátil. A nelituji toho. Zajisté chápeš, proč!

Helena *[za scénou]* Tak co je s téma citronama?

Marie *[tíše]* Chápu —

KONEC DEVÁTÉHO OBRAZU

DESÁTÝ OBRAZ

Kancelář ředitele. Baláš sedí za stolem a hledá marmě po kapsách cigarety. Hana se číše. Zadními dveřmi energicky vstoupí Gross s. hasicím přístrojem.

Gross Přicházím, abych vám oznámil, že je konec vaší éry. Právě mi bylo přeloženo vyzumění, které jsem dostal a z něhož jasně vyplývá nejen to, že pokud jde o razítko jsem nevincen, ale přede vším to, že jsem jediným právoplatným ředitelem tohoto úřadu. Dále jsem v tomto vyzumění vyzván, abych okamžitě a co nejrozhodněji skoncoval s ptydepe —

Baláš Haničko —

Hana Prosim, kolego, řediteli?

Baláš Nepůjdete si pro buráky?

Hana Mohu?

Baláš Běžte a přinceste mi cigarety!

[Hana odkvapí zadními dveřmi]

Promiň. Co jsi říkal?

Gross Mimoto jsem v něm vyzván, abych okamžitě skoncoval s ptydepe a abych přísně zúčtoval se všemi, kteří se do jeho zavá-

dění angažovali kvůli svému osobnímu prospěchu. Jinými slovy: historie dala za pravdu mně a já — opíraje se opět o pravomoc, která mi přísluší —

[Postranními dveřmi nahlédne Kubš]

Baláš Za chvílku, Kubši, jo?

[Kubš opět přivře dveře]

Co jsi říkal?

Gross Jinými slovy: historie dala za pravdu mně a já — opíraje se opět o pravomoc, která mi přísluší — vyvodím z toho, co se stalo, patřičné důsledky. Způsob, jakým jste se zmocnil tohoto úřadu a vnutil mu ptydepe, volá po odplatě. Jsem humanista a má koncepc —

[Zadními dveřmi se vrací Hana s pytlíkem oříšků a cigaretami.]

[Cigarety dá Balášovi,

pytlík si dá do tašky. Uvedne a pokračuje v česání]

Baláš Díky, Haničko!

[Baláš si s chutí zapálí]

Co jsi říkal?

Gross Jsem humanista a má koncepc vedení tohoto úřadu vychází z ideje, že každý úředník je člověk a musí být stále víc člověkem. Proto musím bojovat proti každému, kdo by chtěl tuto ideu poplivat. Boj za vítězství rozumu a mravnosti —

[Postranními dveřmi nahlédne Kubš]

Baláš Za chvílku, Kubši, za chvílku!

[Kubš opět přivře dveře]

Co jsi říkal?

Gross Boj za vítězství rozumu a mravnosti stavím nad mír za cenu jejich ztráty. A boj proti všemu, co jste tu napáchal, dobojuji až do konce. Myslím, že není za těchto okolností udržitelné, abyste nadále setrval v našem úřadě. Buďte tak laskav a vystěhujte se z mého stolu!

Baláš *[nabíží Grossovi cigarety]* Nechceš?

Gross Říkal jsem, abyste byl tak laskav a vystěhoval se z mého stolu!

Baláš Vem si! Jsou výborné —
Gross Vystěhujte se z mého stolu!
Baláš Po obědě, jo?
Gross Jsem rád, že nekladete zbytečný odpor. Stačí po obědě.
Baláš Nevím, proč bych měl klást nějaký odpor!
Gross Vy se mnou souhlasíte?
Baláš Ovšem.

[Gross překvapeně postaví hasičí přístroj na zem]

Gross Jakto?
Baláš Prozřel jsem.
Gross Skutečně?
Baláš Ano. Poznal jsem, že ptydepe je nesmysl. Věřil jsem v ně, bojoval jsem za jeho prosazení, ale bylo to celé omyl. Subjektivně jsem to myslel dobře, ale objektivně sehrálo mé úsilí negativní úlohu, a proto musím chtít nechtě nést všechny ostré důsledky svých činů.

[Postranními dveřmi nahlédne Kubš]

Ještě okamžik, Kubši!

[Kubš opět přivře dveře]

Gross To říkáte upřímně? Mate mě váš klid —

Baláš Můj klid vyplývá z toho, že tvá přísná, ale spravedlivá slova vyjadřují věci, které už dlouho tragicky cítím, a že mě proto naplňují silným pocitem úlevy, že už nebudu nucen pokračovat v díle, kterému nevěřím, a že bude konečně zjednána náprava chyb, které jsem způsobil. Přiju ti hodně zdaru při likvidaci všech zhoubných následků ptydepe a pevně věřím, že tvá práce bude přinejmenším tak úspěšná, jak byla má neúspěšná. Budu ti pomáhat, seč mi budou mé skromné síly stačit. *[Nabízí Grossovi cigaretu]* Vem si!

Gross Děkuji. Zdá se, že jste šel do sebe —

Baláš Ano.

Gross Možná, že jste se opravdu upřímně mýlil —
Baláš Určitě.

Gross Jak jste to myslel — že mi budete pomáhat?
Baláš Fakt nechcáš cigaretu?
Gross Nemám chuť. Jak jste to myslel, že mi budete pomáhat?
Baláš Ale jsou opravdu báječné!
Gross Věřím. Jak jste to myslel — že mi budete pomáhat?
Baláš Jestli si nevezmeš, urazíš mě! No ve funkci náměstka přece!
Gross Jde zřejmě o určité nedorozumění — říkal jsem, že opustíte úřad —

Baláš Přece bys nešel tak daleko!

Gross Je mi líto, ale umínil jsem si, že tentokrát budu neústupný.
Nechci opakovat své staré chyby!

Baláš Nezlob! Já tě tady taky nechal jako náměstka!

Gross To bylo něco jiného! Měl jsem být správně ředitelem a pravda byla na mé straně!

Baláš To víme všichni teď!

Gross Mně to bylo jasné od začátku!

Baláš To je snadné — být vždycky od začátku proti! Daleko těžší je za něčím jít — i s rizikem, že si rozbiješ hubu!

Gross To ale nic nemění na skutečnosti, že jste hlavní viník, a musíte nést tedy i hlavní trest! Prostě si sbalíte svých pět švestek, půjdete odtud a basta!

Baláš A když nepůjdu?

Gross Půjdete!

Baláš Ty jsi nějakej hrhr!

[Vynáá papír a ukáže ho Grossovi]

Baláš Poznáváš tenhle papír? Je to dodatečný příkaz k zavádění ptydepe a pokud se nemýlím, je na něm tvůj podpis, nikoli můj! Anebo jsi snad v nebyl té době ředitelem ty? Kdo je tedy hlavní viník?

[Postranními dveřmi nahlédne Kubš]

Hned to bude, Kubši, hned!

[Kubš opět přivře dveře]

Tak co?

Gross Ten jeden podpis je přece nicotná směšnost ve srovnání se vším, co jste v té věci podnikli vy!

Baláš Před historii existují bohužel jen takové podpisy!

Gross Nehleďte k tomu, že k tomu podpisu jste mě prostě donutili!

Baláš Já? Nevzpomínám si —

Gross No přece tou léčkou s autentizací sešitu!

Baláš O tom bych, být tebou, nemluvil!

Gross Proč ne?

Baláš Copak to nechápeš? Nebýt historky se sešitem, mohl bys tvrdit, že jsi podepsal ptydepe z upřímného přesvědčení — což by tě sice neomlouvalo, ale aspoň tvůj čin nějak lidsky vysvětlovalo — zatímco odvoláváš-li se na sešit, přiznáváš tím, že jsi ptydepe zavedl jen z nicotné osobní zbabělosti: abys unikl spravedlivému trestu za sešit, neváhal jsi uvrhnout celý úřad do téhle katastrofy. A nebýt naopak podepsání ptydepe, mohl bys předstírat, že jsi v případě sešitu netušil protiprávnost svého činu, zatímco podepsáním jsi přiznal plně vědomí jeho trestnosti a panický strach z ní. Takže, jak vidíš, obě tvé viny jsou tak originálně navzájem propojeny, že jedna mnohonásobně umocňuje druhou, a kdybys k vině za ptydepe dobrovolně přiznal i vinu za sešit, nenechal bys už nikoho na pochybách o pravém vínkovi všeho, co se stalo. Tak co, dohodneme se?

Gross Odejděme tedy oba!

Baláš Pokud jde o mne, nevím, proč bych odcházel.

[Pauza]

Gross [tiše] A vy byste mi skutečně ve všem poctivě pomáhal?

Baláš Jsem rád, že se náš rozhovor konečně dostává do věcných kolejí. Samozřejmě, že bych ti pomáhal. Vezmi si —

[Baláš nabídně Grossovi cigaretu, Gross si bere, Baláš mu zapaluje.]

Gross Máte řadu zkušeností — dovedete jít za věcí jako beran — šel byste jako beran i proti ptydepe?

Baláš Nedovedu pracovat jinak!

[Postranními dveřmi nahlédne Kubš]

Už to bude, Kubši, hned —

[Kubš opět přivře dveře]

Gross [nejistě] Někdo to ale odsrat musí — znáte lidi —

Baláš To nech na mně! [volá k postranním dveřím] Kubši, už!

[Postranními dveřmi vstoupí Kubš, za ním jdou Mašát, Kunc a Helena, všichni tři s deskami, které měli už v předešlém obraze. Stavějí se do řady, otvírají desky, jako by se chystali k sborové recitaci]

Můžete začít!

[Kubš jim dá rukou povel, začínají slavnostně číst]

Mašát, Kunc, Helena [řtou] Vážený kolego Kubše přichází, je složena k tobě pod vedením tady kolegy Kubše přichází, je složena z lidí, kteří do posledního okamžiku upřímně věřili v ptydepe a stáli v čele jeho zavádění. O to těžší pro nás, tvé věrné spolupracovníky, nyní je, předstoupíme-li před tebe jako delegace, která tě jde varovat před možnými následky dalšího šíření ptydepe. Avšak právě proto, že jsme pro ptydepe tolik udělali, cítíme povinnost jako první upozornit na prohlubující se a neřešitelné rozpory, s nimiž je jeho zavádění spojeno —

[Baláš jim naznačí, že mohou přestat]

Baláš Drazí přátelé! Vim dobře, možná lépe než vy sami, jak zoufalá je situace, do níž jsme se s ptydepe dostali, a ubezpečuji vás, že mi způsobila už nejednu bezesnou noc. Jako dosavadní ředitel беру na sebe také podstatný díl viny za celou věc. Mysleli jsme to dobře, ale dělali špatně. Prostě jsme se mylili, a teď musíme statečně a bez jakéhokoli pocitu ukřivdění nést důsledky svých činů a s dvojnásobnou energií bojovat za nápravu všeho, co jsme zkazili. Podnikl jsem — v souladu s vyššími pokyny — některé první kroky, s nimiž vás nyní seznámím, neboť už konkrétně směřuji ke smělému řešení situace, na kterou mě přicházíte upozornit. Předešlým odstupuji z funkce ředitele a předávám ji tomu, kdo je k ní nejpovolavější: tady kolegovi Grossovi, který si pronesl údo-

bím ptydepe neposkvrněný štít, navíc ještě obohacený o ně-
které křivdy, kterých jsme se na něm dopustili. Sám vděčně
přijímám z rukou kolegy Grosse funkci jeho náměstka, a to
především proto, abych mohl pilnou práci prokázat svou vůli
pracovat v novém duchu a odčinit tak vše špatné, čeho jsem
se v dobrém úmyslu dopustil. A nyní předávám slovo kolegovi
Grossovi —

Gross *[rozpačitě]* Co k tomu dodat? Nezlobím se na vás. Víím,
že jste to mysleli poctivě. Důkazem toho je i tato vaše delegace,
která přichází ve jménu rozumu a mravnosti. Tedy: co bylo —
bylo, nemluvíme už o tom. O co teď běží, je budoucnost!

*[Mašát, Kunc a Helena se divojit tázavě na Kubše. Ten jim naznačí,
aby otočili stránku, čtou další text]*

Mašát, Kunc a Helena *[čtou]* Promiňte, kolego řediteli, ale my se
nemůžeme spokojit s tak stručným vysvětlením. Vložili jsme
svůj život do boje za nesprávnou věc a chceme vědět, kdo za
to může a kdo z toho těžil. Byli jsme podvedeni a máme
právo vědět, kdo nás podvedl!

Gross *[tiše Balášovi]* Odpovíte na to?

Baláš *[tiše Grossovi]* Jo. *[Nahlas]* Přátelé! My všichni jsme tím
vinni!

Helena *[na Kubšův pokyn]* To je fráze!

Mašát *[na Kubšův pokyn]* Chceme znát konkrétní osoby!

Kunc *[na Kubšův pokyn]* Jména!

Baláš Dobře, řeknu vám je tedy! Všichni jste si pravděpodobně
všimli, že po našem úradě chodil od jisté doby záhadný mlčící
muž, o němž jsme nikdo nevěděl, co vlastně u nás dělá.

Sám jsem poznal toho člověka nejlépe, protože jsem byl pod
jeho přímým dohledem. Nevyčerpatelná byla studnice metod,
jimiž nás nutil dělat věci, s nimiž jsme nesusouhlasili. U všeho
byl přítomen — vždy zahalen rafinované do roušky nenápad-
nosti a tichého pobočnictví. A není náhoda, že tato šedá
eminence ptydepe, tak pečlivě vždy dbající o to, aby se na-

venek nezkompromitovala, vetřela se dnes — kdy je věc,
které tak patolízalsky sloužila, nadobro prohrána — do čela
vaší delegace, zneužívajíc vaši poctivé důvěry a odvracejíc od
sebe každé podezření maskou kritického postoje k ptydepe.

*[Kubš se zoufale obrací na Mašáta, Kunce, Helenu a Hanu. Všichni
se ale od něho odvracejí. Hrobové ticho. Kubš přeběhne rozčulene míst-
nost, zastaví se u zadních dveří a zvolá]*

Kubš Ať zhynou umělé jazyky! Ať žije přirozená lidská řeč! Ať
žije člověk!

*[Rozpačitá pauza. Po chvíli někdo zaklepe na zadní dveře,
všichni se k nim otočí. Pauza. Zaklepání se opakuje.]*

[Tázavé pohledy. Třetí zaklepání]

Gross Dále!

[Zadními dveřmi vstoupí Šuba]

Baláš Nazdar, Šubo! Pojď dál! To je kolega Šuba —

*[Šuba se všem ukloní, pak usedne na Kubšovo místo. Všeobecné uvol-
nění]*

Gross Abych to tedy dopověděl: o co teď běží, je budoucnost. Vyzý-
vám vás, abyste všechny své nejlepší síly vložili nyní do boje
za rychlý a úspěšný návrat přirozeného lidského jazyka, naší
milované mateřštiny —

Baláš *[přemáší ho]* Počkej, Pepku! Kolegové jsou už jistě unaveni,
co bude dál, to si můžem vyříkat zítra. Teď navrhuji, aby-
chom šli společně na oběd! Kdo je pro?

[Mašát, Kunc, Helena, Šuba a Hana ihned zvednou ruce]

Mašát Tomu říkám nápad!

Kunc Bravo!

Helena Hurá na guláš!

Baláš Sraz je za čtvrt hodiny na překladatelském středisku!

[Mašát, Kunc a Helena se vyhrnou zadními dveřmi]

Tak to bychom měli. Není ti zima, Šubo?

*[Šuba zakroutí hlavou, jde ke stolu
a začne sbírat papíry, které tam leží,*

bím ptydepe neposkvrněný štít, navíc ještě obohacený o ně- které křivdy, kterých jsme se na něm dopustili. Sám vděčně přijímám z rukou kolegy Grosse funkci jeho náměstka, a to především proto, abych mohl pilnou práci prokázat svou vůli pracovat v novém duchu a odčinit tak vše špatné, čeho jsem se v dobrém úmyslu dopustil. A nyní předávám slovo kolegovi Grossovi —

Gross *[rozpačitě]* Co k tomu dodat? Nezlobím se na vás. Víím, že jste to mysleli poctivě. Důkazem toho je i tato vaše delegace, která přichází ve jménu rozumu a mravnosti. Tedy: co bylo — bylo, nemluvmе už o tom. O co teď běží, je budoucnost!
[Mašát, Kunc a Helena se dívají tázavě na Kubše. Ten jim naznačí, aby otočili stránku, čtou další text]

Mašát, Kunc a Helena *[čtou]* Promiňte, kolego řediteli, ale my se nemůžeme spokojit s tak stručným vysvětlením. Vložili jsme svůj život do boje za nesprávnou věc a chceme vědět, kdo za to může a kdo z toho těžil. Byli jsme podvedeni a máme právo vědět, kdo nás podvedl!

Gross *[tiše Balášovi]* Odpovíte na to?

Baláš *[tiše Grossovi]* Jo. *[Nahlas]* Přátelé! My všichni jsme tím vinni!

Helena *[na Kubšův pokyn]* To je fráze!

Mašát *[na Kubšův pokyn]* Chceme znát konkrétní osoby!

Kunc *[na Kubšův pokyn]* Jména!

Baláš Dobře, řeknu vám je tedy! Všichni jste si pravděpodobně všimli, že po našem úradě chodil od jisté doby záhadný mlčící muž, o němž jsme nikdo nevěděl, co vlastně u nás dělá. Sám jsem poznal toho člověka nejlépe, protože jsem byl pod jeho přímým dohledem. Nevyčerpatelná byla studnice metod, jimiž nás nutil dělat věci, s nimiž jsme nesouhlasili. U všeho byl přítomen — vždy zahalen rafinované do roušky nenápadnosti a tichého pobočnictví. A není náhoda, že tato šedá eminence ptydepe, tak pečlivě vždy dbající o to, aby se na-

venek nezkompromitovala, vetřela se dnes — kdy je věc, které tak patolízalsky sloužila, nadobro prohrána — do čela vaší delegace, zneužívajíc vaši poctivé důvěry a odvracejíc od sebe každé podezření maskou kritického postoje k ptydepe.

[Kubš se zoufale obrací na Mašáta, Kunce, Helenu a Hanu. Všichni se ale od něho odvracejí. Hrobové ticho. Kubš přeběhne rozčileně místnost, zastaví se u zadních dveří a zvolá]

Kubš Ať zhynou umělé jazyky! Ať žije přirozená lidská řeč! Ať žije člověk!

[Rozpačitá pauza. Po chvíli někdo zaklepe na zadní dveře, všichni se k nim otočí. Pauza. Zaklepání se opakuje. Tázavé pohledy. Třetí zaklepání]

Gross Dále!

[Zadními dveřmi vstoupí Šuba]

Baláš Nazdar, Šubo! Pojď dál! To je kolega Šuba —

[Šuba se všem ukloní, pak usedne na Kubšovo místo. Všobecné uvolnění]

Gross Abych to tedy dopověděl: o co teď běží, je budoucnost. Vyzývá vás, abyste všechny své nejlepší síly vložili nyní do boje za rychlý a úspěšný návrat přirozeného lidského jazyka, naší milované materštiny —

Baláš *[přeruší ho]* Počkej, Pepku! Kolegové jsou už jistě unaveni, co bude dál, to si můžem vyříkat zítřa. Teď navrhuji, abychom šli společně na oběd! Kdo je pro?

[Mašát, Kunc, Helena, Šuba a Hana ihned zvednou ruce]

Mašát Tomu říkám nápad!

Kunc Bravo!

Helena Hurá na guláš!

Baláš Sraz je za čtvrt hodiny na překladatelském středisku!

[Mašát, Kunc a Helena se vyhnou zadními dveřmi]

Tak to bychom měli. Není ti zima, Šubo?

[Šuba zakrouží hlavou, jde ke stolu a začne sbírat papíry, které tam leží,

*a sřkrát je do kapses. Baláš jde k hasicímu přístroji,
všichni na zdi, sundá ho a oba pak odcházejí zadními dveřmi*

Gross Zdá se, že věci vzaly rychlý spád —

Hana Kolego řediteli —

Gross Nemohl jsem dělat nic jiného — otevřený odpor by znamenal
můj konec — takhle můžu aspoň leccos jako ředitel zachrá-
nit —

Hana Kolego řediteli —

Gross A vůbec — kde stojí psáno, že se z Baláše nevyklube nakonec
docela užitečný člověk? Když ho využiji na správném místě —

Hana Kolego řediteli —

Gross Co je?

Hana Mohu na oběd?

Gross Běžte!

|Hana si rychle bere přibor

a odchází zadními dveřmi.

Gross hledí prázdně před sebe.

Postranními dveřmi vstoupí Baláš s Šubou,

oba si nesou přibory a míří k zadním dveřím

Gross *[pro sebe]* Proč se nemůžu stát zase malým chlapcem! Začal
bych docela jinak!

Baláš Začal bys možná jinak, ale skončil stejně, tak to máš fuk!

|Baláš s Šubou odejdou zadními dveřmi.

Gross ještě chvíli hledí do prázdna,

pak vezme svůj hasičí přístroj,

pověst ho na jeho původní místo,

vezme si ze zásuvky přibor

a odchází pomalu zadními dveřmi

KONEC DESÁTÉHO OBRAZU

JEDENÁCTÝ OBRAZ

Prydepové učiliště. Na židličkách sedí opět všichni čtyři žáci, včetně Kalouse. Perina přednáší.

Perina Základní chybou pyjdepe bylo, že se nekriticky přeceňoval vý-
znam redundance. Redundance se stala kampaní, heslem dne,
přičemž se docela zapomnělo, že mimo užitečnou redundanci,
snižující nebezpečí nesprávných interpretací textu a zvyšující
tudíž jeho spolehlivost, existuje i redundance neužitečná,
spočívající jen v mechanickém prodlužování textu. V honbě
za maximální redundanci vkládali dokonce někteří snaživí
úředníci mezi pydepová slova, už tak dost dlouhá, další tak-
zvaný prázdňný text, slepě zvyšující procento redundance,
takže délka úředních textů neúměrně a zcela nesmyslně rostla.
*|Zadními dveřmi vstoupí Baláš a Šuba s přibory, procházejí místností,
Baláš poklepe uznale přednášejícího Perinu na rameno, oba pak ode-
jdou postranními dveřmi*

Slyšel jsem například o případu, že strohé předvolání na vo-
jenský úřad si vyžádalo šestatřicet hustě popsaných stran
textu. Jiným zhoubným úkazem byly některé stylistické kon-
vence, které v údobí pyjdepe vznikly: snaha o maximální ne-
podobnost mezi následujícími a předchozími, z níž tyto kon-
vence vyrůstaly, omezovala stále víc možnosti dalšího pokra-
čování textu, až v určitých případech buď mohl text pokra-
čovat vždycky už jen jedním možným způsobem, takže jeho
autor ztratil jakýkoli vliv na své sdělení anebo prostě nemohl
pokračovat vůbec.

*|Zadními dveřmi vstoupí Gross s přiborem, míří k postranním dveřím,
když ale slyší Perinu, zarazí se a poslouchá*

Na všech těchto chybách pyjdepe se tvůrcím způsobem po-
učil nový syntetický jazyk chorukor,
který se už nepokouší omezit nespolehlivost textu pracovním

hledáním slov vzájemně si nejnepodobnějších, ale který toho účinně dotahuje naopak cílevědomým podchycením a zorganizováním jejich podobnosti: čím podobnější slova, tím příbuznější je i jejich význam, takže případná chyba v textu reprezentuje jen nepatrnou odchylku v jeho významu.

[Gross odbíhá postranními dveřmi]

Má to nesčetné výhody, mezi nimi i tu, že se chorukor velmi snadno učí — kolikrát stačí znát jediné slovo z určitého významového okruhu, abychom pak sami — bez jakéhokoliv dalšího učení — uhádli i čtená další slova s podobným významem.

Kalous *[hlásí se]* Proším —

Perina Proším?

Kalous *[jestane]* Mohl byste nám to demonstrovat na nějakém příkladě? *[usedne]*

Perina Samozřejmě. Pondělí se v chorukoru řekne ilopagar, úterý ilopager, středa ilopagur, čtvrtek ilopagir, pátek ilopageur, sobota ilopagoor. Jak myslíte, že se řekne neděle? No?

[Hlásí se jediný Kalous]

Tak Kalous!

Kalous *[jestane]* Ilopagor. *[Usedne]*

Perina Správně, Kalous! Máte jedničku! Že to je velmi lehké? *[Kalous přitaká]*

No vidíte! A přitom nebezpečí omylu je zcela zanedbatelné, protože splete-li se například úřednice a místo ilopageur napíše na pozvánku na schůzi ilopager, nikterak tím nezkrusí náplň a posláni schůze. Maximálně se stane to, že se úředníci sejdou místo v pátek už v úterý, a věc, o kterou běží, tím bude dokonce urychlena!

KONEC JEDENÁCTÉHO OBRAZU

D V A N Á C T Ý O B R A Z

Sekretariát překladatelského střediska. Marie stojí smutně u svého stolu, jsou tu Baláš s Šubou, oba s příbory. Zaznívá sem vzdálený hluk oslavy, jako v šestém obraze. Marie zavzlyká, Baláš na ni poblácne.

Baláš Nezlobte se, ale slíbil jsem kolegovi řediteli, že budu pracovat jako beran, a nechci se tomu slibu hned první den zpronevěřit nějakými kompromisy. Co je vedle?

Marie *[vzlykajíc]* Kolega Wassermann má narozeniny, tak mu kolegové připsjejí —

Baláš Jožka Wassermann? Slyšíš to, Šubo? Jožka má narozeniny!

[Baláš s Šubou míří k postranním dveřím. Vtom vběhne zadními dveřmi vzrušený Gross s příborem v ruce]

Gross Kolego náměstku —

Baláš Ano?

Gross Co to má znamenat?

Baláš Co?

Gross Už se tady zase vyučuje nějaký umělý jazyk!

Baláš Chorukor.

Gross Domluvili jsme se přece, že se do úředního styku vrátí naše normální mateřština!

Baláš Nepamatuji se, že bychom se na něčem takovém domluvili —

Gross Ale vždyť v mém vyrozumění jasně stojí —

Baláš Pokud vím, tak o tom, jaký jazyk teď máme používat, tam nic nestojí. Účtování s ptydepe neznamená, že se zřekneme snahy

zavést do úředního styku konečně přesnost a pořádek. To

bychom, tak říkajíc, vyhlili s vaničkou i dítě. Nemám pravdu,

Šubo?

[Šuba přikývne]

Gross Já to chápal tak, že —

Baláš Chápals to špatně. Je vidět, že jsi žil dlouho v izolaci, která tě tragicky poznamenala ztrátou živého kontaktu s realitou.

Nechci ti mluvit do ředitelských věcí, ale když vidím, že vylouženě tápeš a že by ses mohl snadno dostat do konfliktu s názorem většiny našich úředníků, musím zasáhnout — to se na mě nezlob!

Gross A nebylo by tedy jednodušší, abyste vy zůstal dál ředitelem a já vašim náměstkem?

Baláš Tuhle nerozvážnost jsem už jednou udělal a nechci ji opakovat. Dělejme každý, co nám sedí! Já mám určité organizační schopnosti, které můžu výborně uplatnit ve funkci náměstka, ty zas líp uneseš tíhu odpovědnosti, která je spojena s funkcí ředitele. Nehleď k tomu, že lidé potřebují občas pocit změny!

[Šubovi] Ti se tam nějak zakecali! Jdem tam!

[Baláš a Šuba odejdou postranními dveřmi. Žvuk zábravy se zesílí, pak se zase ztláh]

Marie Josefe —

Gross Copak?

Marie Ty jsi mi neřekl, že se vrátil pozorovatel —

Gross No a?

Marie Všechno slyšel a viděl!

Gross Co všechno?

Marie Že ti překládám vyrozumění —

Gross A co?

Marie Píchnul to na mě a já dostala okamžitou výpověď, protože jsem přeložila závažný ptydepový text bez absolutoria.

Gross Ptydepe se přece ruší —

Marie Kolega Baláš mi řekl, že to s tím nesouvisí, zákaz je zákaz, a kde prý máte záruku, že bych neposkytovala neoprávněné překlady i z chorukoru — prý ti slíbil, že bude pracovat jako beran, a nechce se tomu slibu hned první den zpronevěřit nějakými kompromisy —

Gross Co budeš dělat?

Marie Nezlob se, že tě tím otravuju, ale ty bys nemohl jeho rozhodnutí zrušit? Nebo se aspoň za mě přimluvit?

Dlouhá pauza, zábava je hlasitější, pak se opět ztláhje.

Gross se náhle obrátí k Marii a začne vážně mluvit!

Gross Drahá Marie! Žijeme ve zvláštní, komplikované epoše! Jak řekl Hamlet: vymknuta z kloubů, naše doba šílí. Jen uvaž: létáme na Měsíc, ale přitom je pro nás stále těžší doletět ke svému vlastnímu já; ovládáme rozpad atomového jádra, ale rozpadu své osobnosti zabránit neumíme; budujeme skvělé komunikace mezi kontinenty, a přitom je pro nás stále větším problémem vybudovat komunikaci člověka s člověkem!

[Krátká pauza, Gross se zamyslí, zazní zábava]

Jinými slovy: náš život ztratil jakýsi vyšší úběžník a my se nezadžitelně rozštěpujeme — stále hlouběji odcizeni světu, lidem i sobě samým. Jsme jako ten Sisyfos — valíme balvan života na kopec jeho iluzorního smyslu, aby se vzápětí skutálel zpět, do údolí své vlastní absurdity. Nikdy nežil člověk tak vysunut na sám okraj neřešitelného rozporu mezi vůlí své mravní subjektivity a objektivní možností její etické realizace. Manipulován, z fetišizován a zautomatizován, ztrácí člověk zážitek vlastní totality: zděšen hledí jako cizinec na sebe sama, bez možnosti nebyt tím, čím není, a být tím, čím je.

[Opět krátká pauza, Gross se zamyslí,

zábava zazní hlasitěji,

pak se Gross náhle obrátí přímo k Marii a naléhavě pokračuje]

Drahá Marie! Ani nevíš, jak strašně rád bych pro tebe udělal to, oč mě žádáš! Tím víc mě ovšem děsí, že fakticky pro tebe nemohu udělat takřka nic, protože jsem vlastně totálně odcizen sám sobě: touha ti pomoci se totiž ve mně osudově střetává s odpovědností, kterou na mě — chtějícího zde zachránit poslední úlomky lidství — uvaluje nebezpečí hrozící našemu úřadu permanentně ze strany Baláše a jeho lidí, odpovědností, která je pro mne natolik závazná, že nemohu absolutně riskovat ztrátou pozice, o niž je opřena, jakýmkoliv otevřeným konfliktem s Balášem a jeho lidmi!

[Gross se odmlčí, zábava vedle vrcholů, nesrozumitelný zpěv, který se promění ve volání]

Hlasy

[za scénou] Živijó! Živijó! Živijó!

[Volání vyvrcholí všeobecným smíchem,

pak se rychle vše uklidňuje — oslava skončila.

Poststranní dveřmi přicházejí v průběhu Grossovy řeči Mašát, Kunc, Helena, Hana, Baláš, Šuba, Perina, Kalous a tři úředníci, z tajných dvířek vylézá Jirka.

Všichni mají příbory, zastavují se v pozadí a čekají na Grosse, aby šli společně na oběd]

Gross Ostatně nemělo by smysl tuto mou složitou situaci ještě dál komplikovat jakýmkoliv tragizováním tvých perspektiv. Vždyť nakonec — reálně vzato — jsi ještě mladá, život máš před sebou a nic jsi dosud neztratila! Jen uvaž: kolik lidí například může dnes o sobě opravdu odpovědně říct, že mají bratra u divadla? Mizivé promile! Kdo ví, možná budeš ještě jednou kolegovi Balášovi vděčná za kariéru slavné herečky! Hlavně teď nesmiš ztratit naději, úsměv, lásku k životu a víru v lidi. Rozum do hrsti a hlavu vzhůru! Vim, že je to absurdní, drahá Marie, ale musím teď na oběd. Nazdar!

Marie *[Gross odejde do pozadí k ostatním, pauza, všichni se dívají na Marii tiše]* Tak hezky tady se mnou ještě nikdo nepromluvil!

[Všichni zvolna odcházejí — v slavnostním průvodu, připomínajícím pohřeb — zadními dveřmi, v rukou třímají své příbory. Marie si bere tašku, skládá své věci, nasazuje si klobouček, naposled se rozhlédne a pak — dojata — také odchází]

KONEC DVANÁCTÉHO OBRAZU

KONEC HRY

218

P O Z N Á M Ě K A

1. Z a h r a d n í s l a v n o s t byla poprvé uvedena Divadlem Na zábradlí v Praze dne 3. prosince 1963 v režii Otomara Krejčí a v tomto obsazení: Hugo Pludek — Václav Sloup, Oldřich Pludek — Oldřich Velen j. h., Božena Pludková — Helena Lehká, Petr Pludek — Jaroslav Vízner, Amálka — Zuzana Stivínová, Likvidační tajemnice — Marie Málková, Likvidační tajemník — Václav Mareš, Ferda Pizák — Zdeněk Procházka, Ředitel — Jan Libíček. Knižně vydalo Zahradní slavnost poprvé nakladatelství Orbis v září 1964 v edici Divadlo s doslovem Jana Grossmana.

2. E s e j O d i a l e k t i c k é m e t a f y s i c e vyšla v únoru 1964 v časopise Host do domu.

3. S b í r k a t y p o g r a m ů A n t i k ó d y byla napsána roku 1964 a knižně zde vychází poprvé.

4. E s e j A n a t o m i e g a g u vyšla v prosinci 1963 v časopise Divadlo.

5. V y r o z u m ě n í bylo poprvé uvedeno Divadlem Na zábradlí v Praze dne 25. července 1965 v režii Jana Grossmana a v tomto obsazení: Josef Gross — Josef Chvalina, Jan Baláš — Jan Libíček, Zdeněk Mašát — Zdeněk Procházka, Jan Kunc — Jan Přeucíl, Helena — Helena Lehká, Marie — Marie Málková, Hana — Hana Smrčková, J. V. Perina — Jiří Lír (alt. Václav Mareš), Ivo Kalous — Ivo Palec, Jirka — Jiří Krampol, Šuba — Václav Sloup. Knižně vychází tato hra poprvé zde.